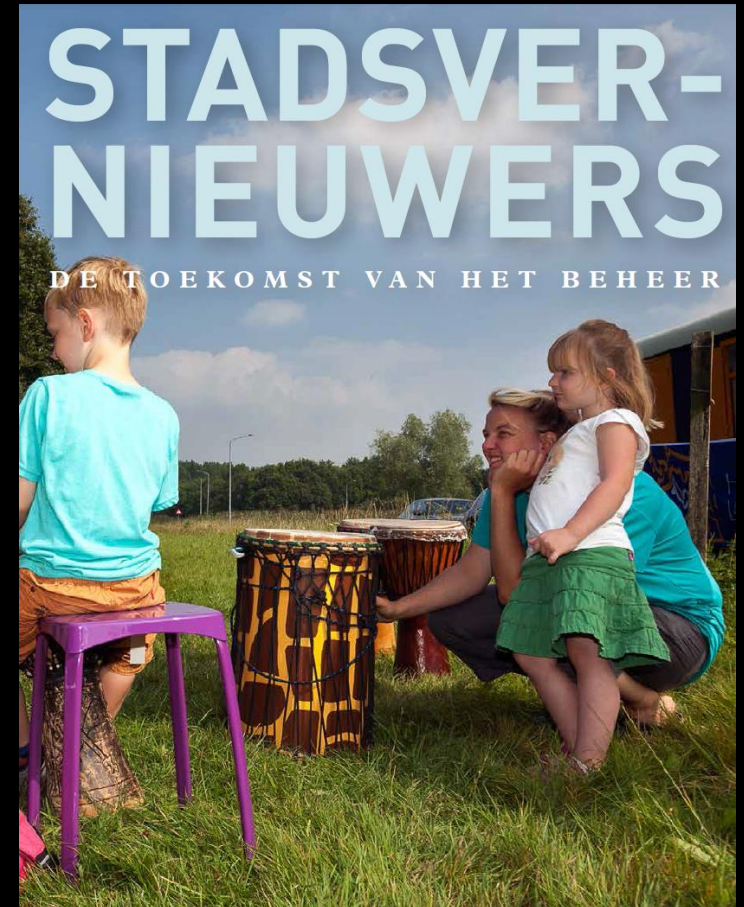
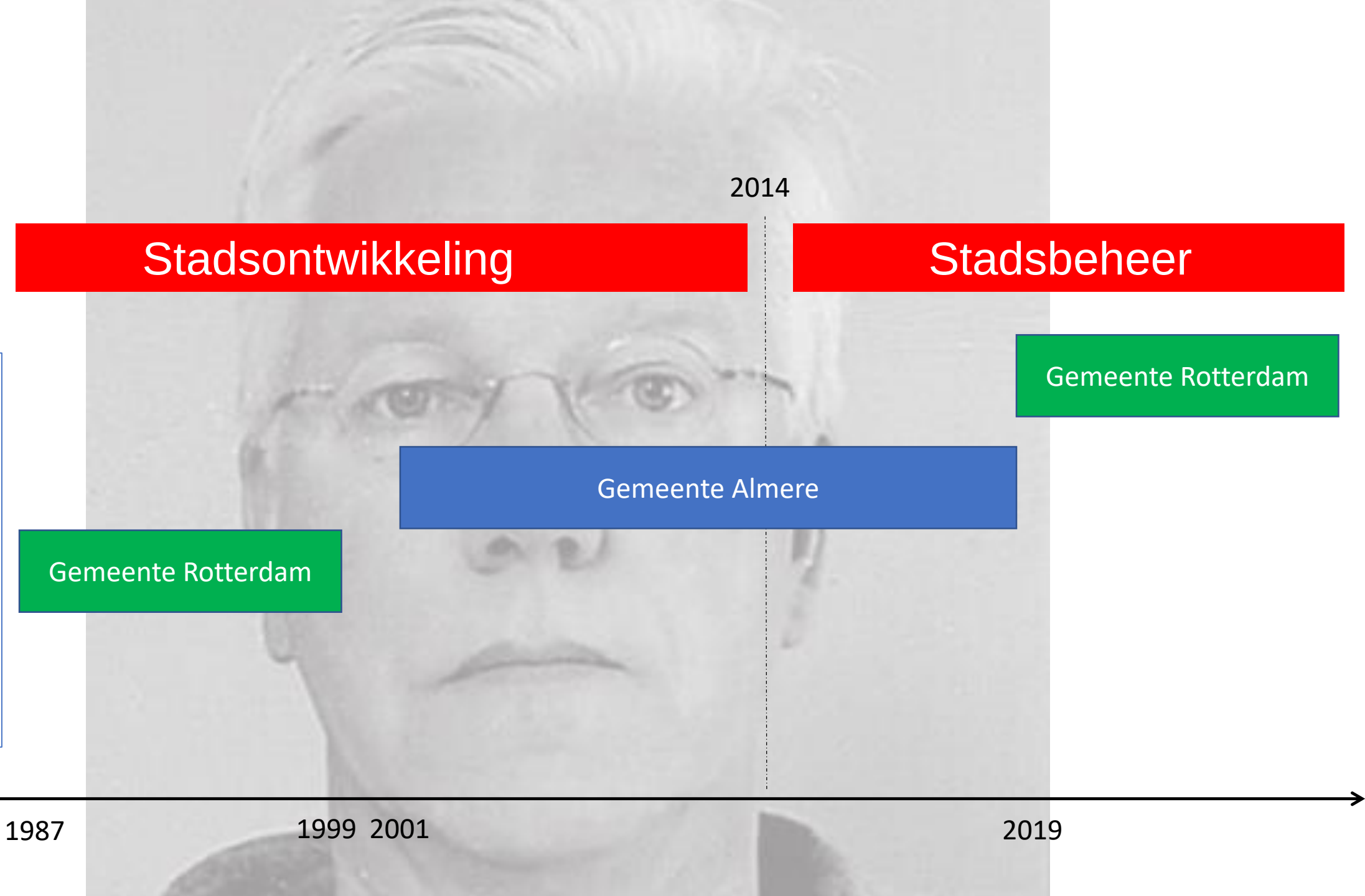

Beheer = het nieuwe ontwikkelen.....

Praktijkexcursie Stadswerk – NVRD
15 januari 2020 - Wiebe Oosterhoff

2014

Stadsontwikkeling

Stadsbeheer

Gemeente Rotterdam

Gemeente Almere

Gemeente Rotterdam

1987

1999 2001

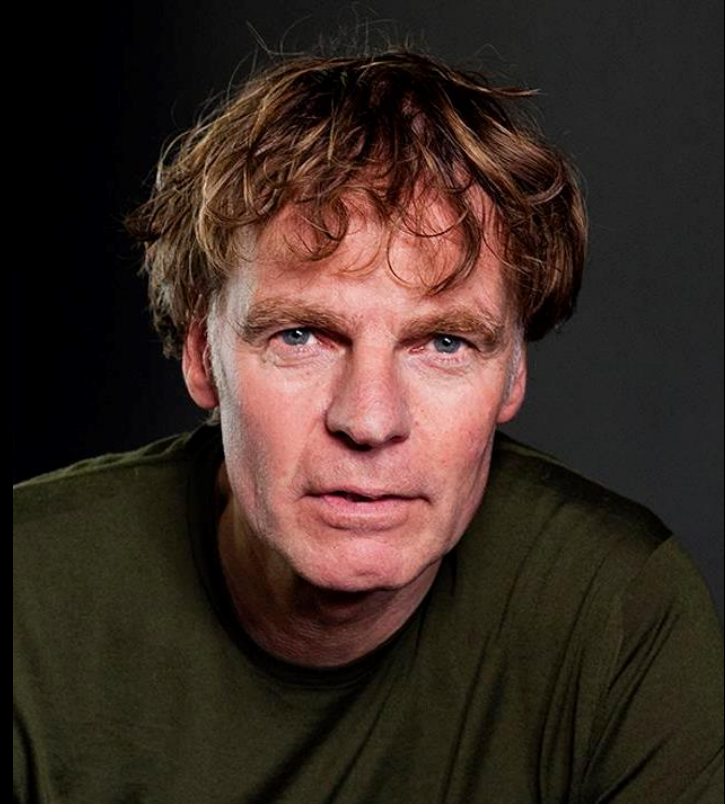
2019

Rem Koolhaas
OMA

Adriaan Geuze
West 8

Winy Maas
MVRDV

30 interviews

1. Marion Garritsen en Jeroen Oosthof (gemeente Zwolle)
2. Peter de Visser, Arie Cees de Jong en Marco Dofferhoff (gemeente Zoetermeer)
3. Jaapjan Berg (Bergplaats)
4. Dan Bekker (gemeente Utrecht)
5. Martin van der Zwan (PLAN-terra)
6. Denny Lobeek (gemeente Deventer)
7. Dirk Sijmons en Jandirk Hoekstra (H+N+S Landschapsarchitecten)
8. Arie-Willem Bijl (Titaannetwerk)
9. Ton Huijzer (Scheppen BV, zelfbeheerder Hoekwierde Almere)
10. Ted van den Broek en Herman Pruiskens (Heijmans)
11. Jaap Meindersma (gemeente Almere)
12. Harro Verhoeven (CROW)
13. Arnold Reijndorp (UvA)
14. Harry Boeschoten en An van Veen (Staatsbosbeheer)
15. Jeanette Krol (gemeente Arnhem)
16. George Marcusse, Ton Bussemakers en Peter Pijnenburg (gemeente Breda)
17. Mettina Veenstra (Saxion)
18. Linda Molenaar (gemeente Rotterdam)
19. Wiebe Bosma (HVC-groep)
20. Roy Pillen en Minze de Jonge (Rijksvastgoedbedrijf)
21. Paul Stouten (TU Delft)
22. Eric Frijters (Academies van Bouwkunst/Fabric)
23. Arjan Driesprong (provincie Zuid-Holland)
24. Henk Hoogland (gemeente Almere)
25. Jeroen Lubbers (gemeente Almere)
26. Rob Ravensbergen (gemeente Almere)
27. Ronald Gerritsen en Lia Totté (gemeente Leiden)
28. Wilfried Harberink (gemeente Almere)
29. Frans van den Goorbergh (Van Hall Larenstein)
30. Ton Hesselmans (CROW)

30 interviews

1. Marion Garritsen en Jeroen Oosthof (gemeente Zwolle)
2. Peter de Visser, Arie Cees de Jong en Marco Dofferhoff (gemeente Zoetermeer)
3. Jaapjan Berg (Bergplaats)
4. Dan Bekker (gemeente Utrecht)
5. Martin van der Zwan (PLAN-terra)
6. Denny Lobeek (gemeente Deventer)
7. Dirk Nijmolen, Jandirk Hoekstra (H+N+S Landschapsarchitecten)
8. Arie Willems, Boud Titaar (netwerk)
9. Ton Kuijzer (Scheppen NV, zelfbeheerder Hoek van de Almere)
10. Ted van den Broek en Herman Prujsken (Heijmans)
11. Jaap Meindersma (gemeente Almere)
12. Harry Verhoeven (CROW)
13. Arno Reijnders (UvA)
14. Harry Boeschoten en Anthon Veen (Rijksvastgoedbedrijf)
15. Jeanette Krol (gemeente Arnhem)
16. George Marcusse, Ton Bussemakers en Peter Pijnenburg (gemeente Breda)
17. Michiel Veenstra (Saxion)
18. Lieve van den Heuvel (gemeente Rotterdam)
19. Wouter Fasma (Rijkswaterstaat)
20. Roy Pillen en Marze de Jonge (Rijkswaterstaat)
21. Paul Stouten (TU Delft)
22. Henk Huijters (Academies van Bouwkunst/Fabric)
23. Jeroen Driesprong (Rijkswaterstaat)
24. Henk Hoogstraal (gemeente Almere)
25. Jeroen Lubbers (gemeente Almere)
26. Rob Ravensbergen (gemeente Almere)
27. Ronald Gerritsen en Lia Totté (gemeente Leiden)
28. Wilfried Harberink (gemeente Almere)
29. Frans van den Goorbergh (Van Hall Larenstein)
30. Ton Hesselmans (CROW)

19 beheerders

15 overheden

5 professoren

5 bedrijfsleven

**Beheer anno nu
Toekomst van het beheer
Volgende stap**

Beheer anno nu

HET CALVINISME.

ZES STONE-LEZINGEN

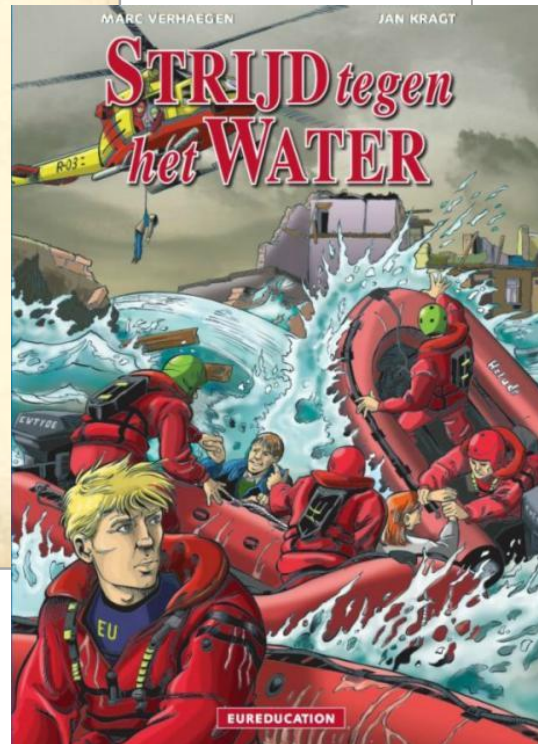
IN OCTOBER 1898 THE PRISCOTON (N.J.) GARDEN

2003年

DR. A. KUYPER.

BOEKHANDEL.
AMSTERDAM VOORSTEN PRETORIA
HÖVEKER & WORMSER.
[1899]

Materialisme

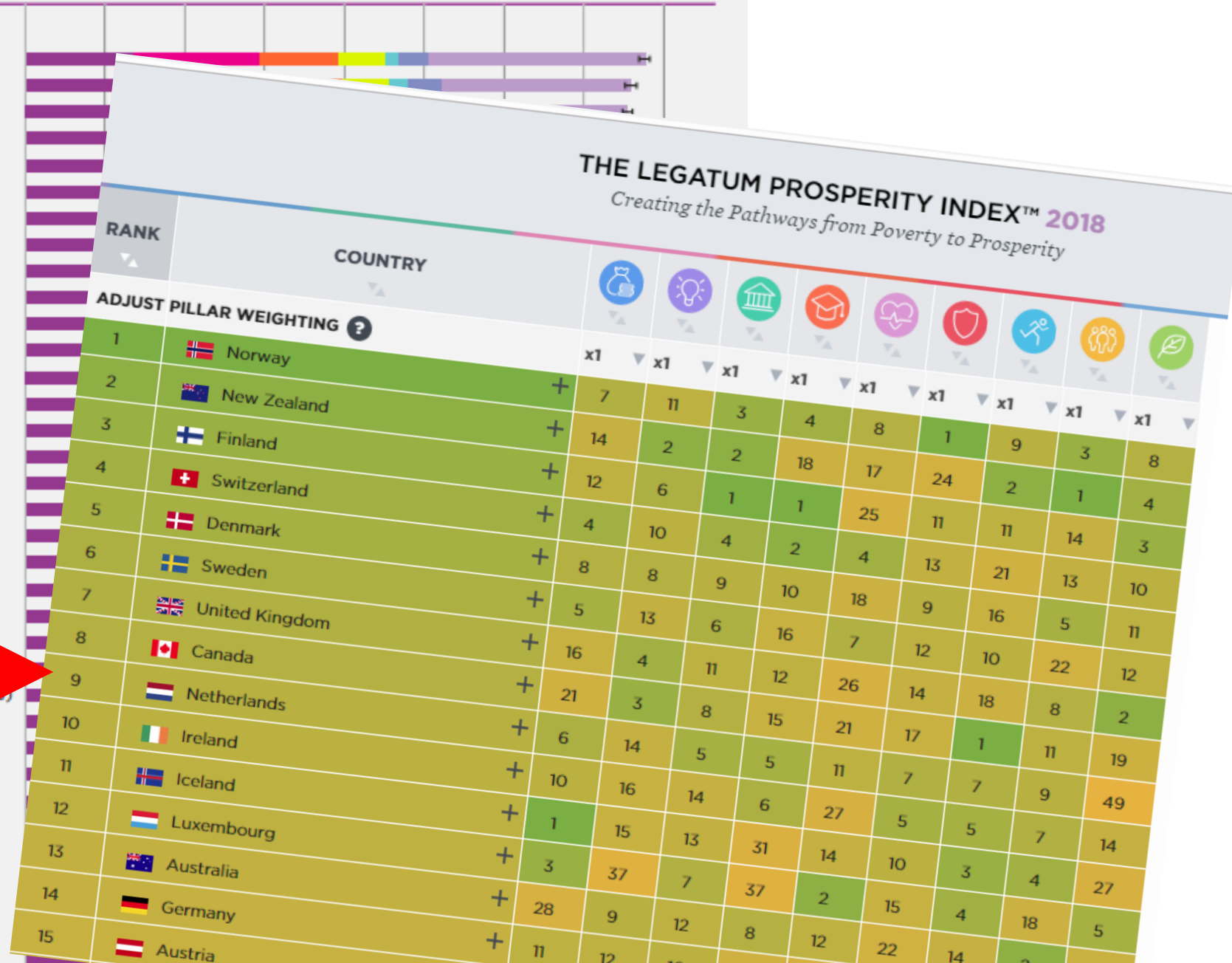
Bevolkingsdichtheid Nederland

aantal inwoners per vierkante kilometer per gemeente

Figure 2.7: Ranking of Happiness 2016-2018 (Part 1)

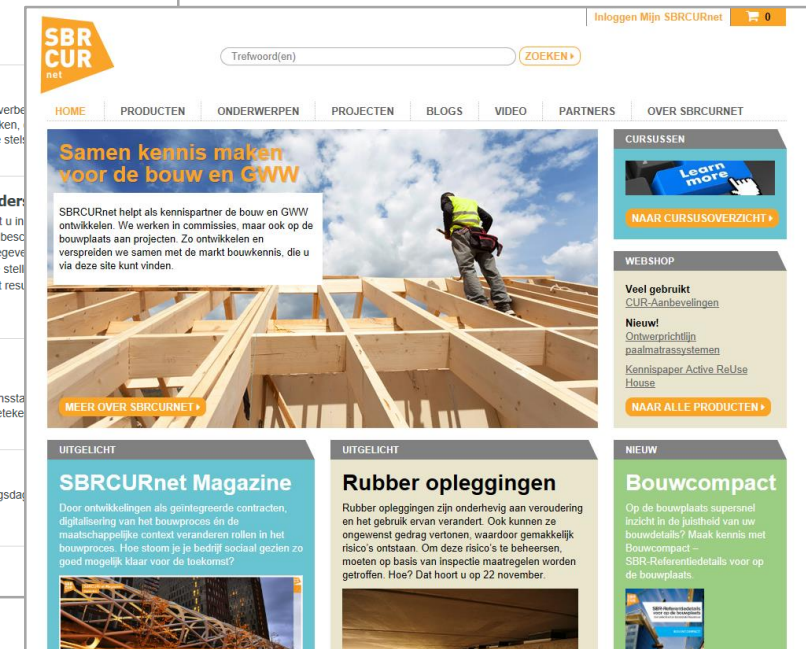
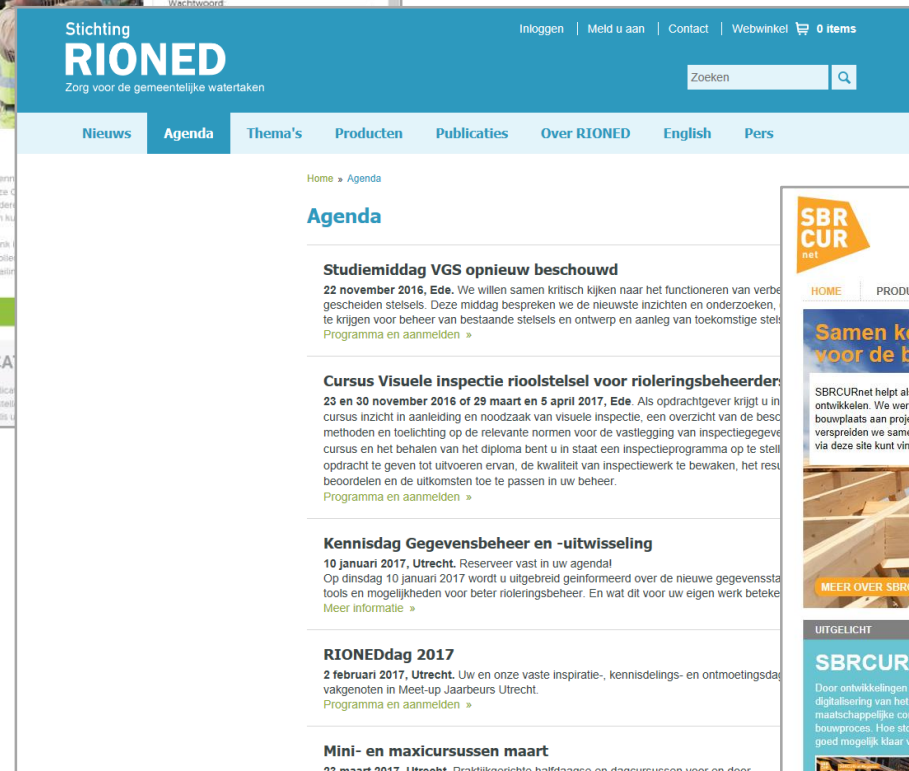
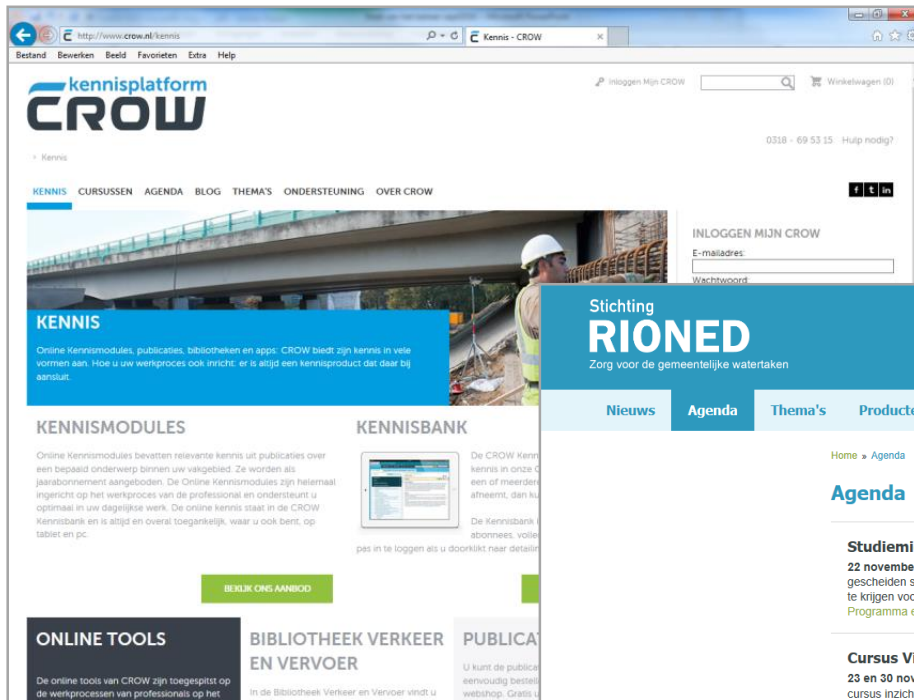
1. Finland (7.769)
2. Denmark (7.600)
3. Norway (7.554)
4. Iceland (7.494)
5. Netherlands (7.488)
6. Switzerland (7.480)
7. Sweden (7.343)
8. New Zealand (7.307)
9. Canada (7.278)
10. Austria (7.246)
11. Australia (7.228)
12. Costa Rica (7.167)
13. Israel (7.139)
14. Luxembourg (7.090)
15. United Kingdom (7.054)
16. Ireland (7.021)
17. Germany (6.985)
18. Belgium (6.923)
19. United States (6.892)
20. Czech Republic (6.852)
21. United Arab Emirates (6.825)
22. Malta (6.726)
23. Mexico (6.595)
24. France (6.592)
25. Taiwan Province of China (6.444)
26. Chile (6.444)
27. Guatemala (6.436)
28. Saudi Arabia (6.375)
29. Qatar (6.374)
30. Spain (6.354)
31. Panama (6.321)
32. Brazil (6.300)
33. Uruguay (6.293)
34. Singapore (6.262)
35. El Salvador (6.253)

A large, stylized gray number '1' that serves as a background element for the text.

Ons beheer is
het beste van de wereld!

Veel zelfbepaalde regels

Locaal maatwerk

Zoetermeer
Almere

Leiden
Rotterdam

Nijmegen
Utrecht

Haarlem
Den Haag

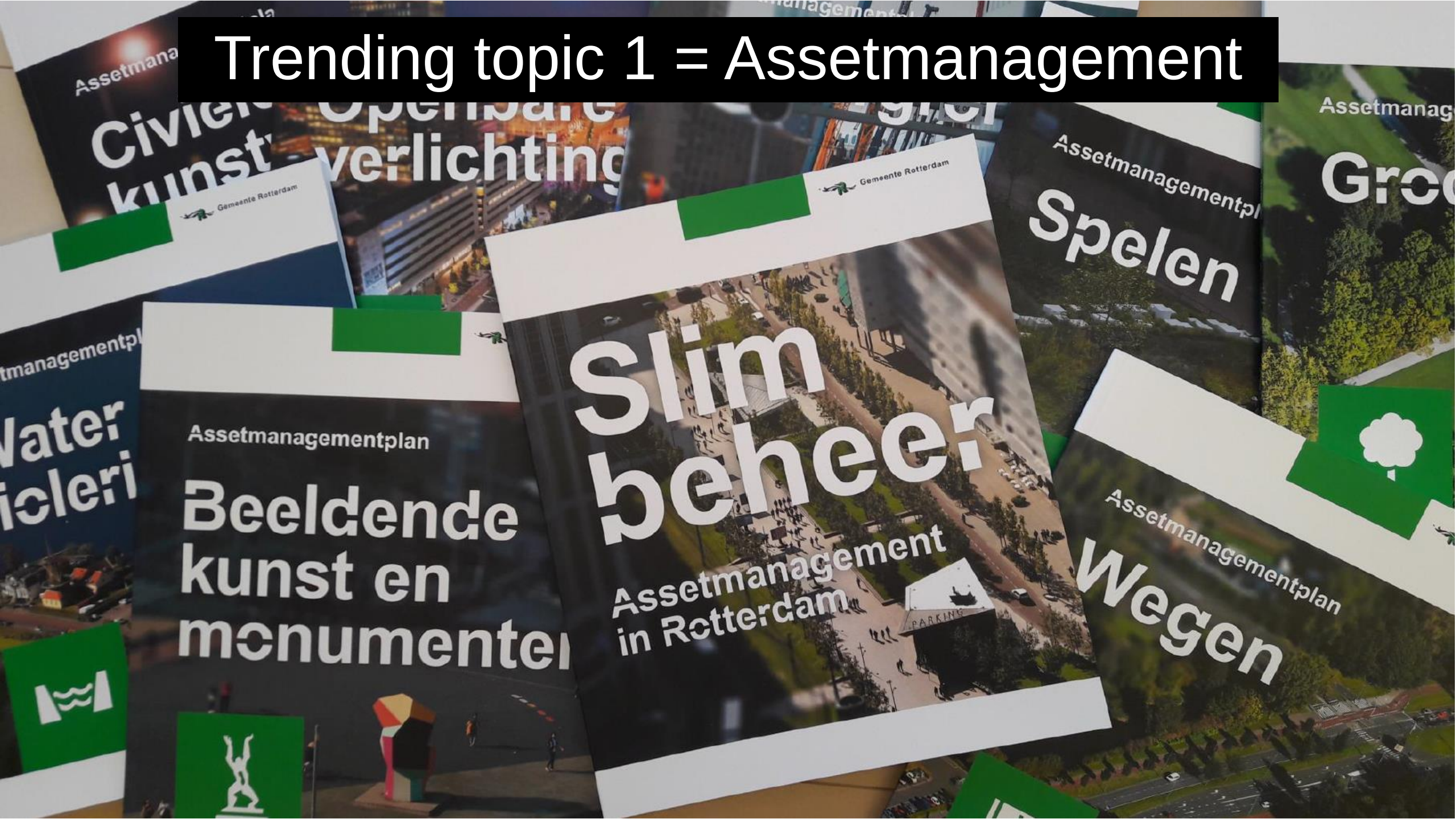
Deventer

Beheer

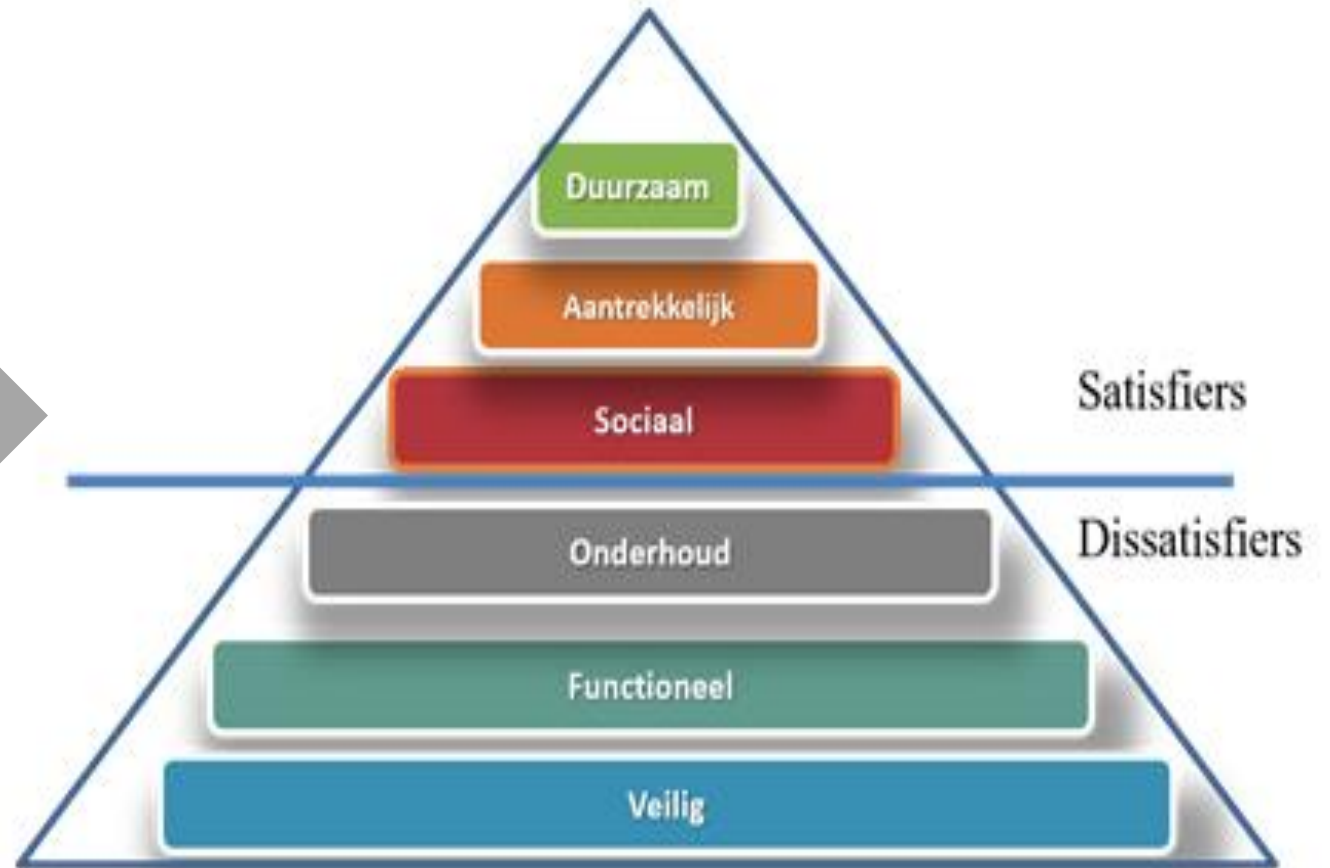
Openbare Ruimte

Leefomgeving

Trending topic 1 = Assetmanagement

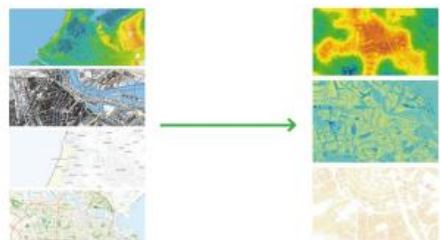
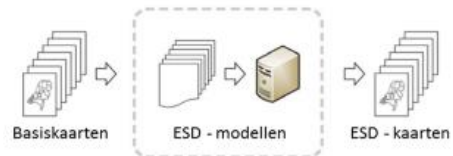

	Potentiele gevolgen op de bedrijfswaarden				Frequentie of kans van optreden					
	Beschikbaarheid	Veiligheid	Werkzaamheid	Economie	Uitval mogelijk	Zelden	Incidenteel	Jaarlijks	Maandlijks	Wekelijks
Extrem	Netwerkschakel niet beschikbaar >5.000.000 gebruiksdagen	meerdere doden	Overstort droog weer situatie > 5.000 m3.	>€ 10.000.000,-	M	H	ZH	O	O	O
Eerst	Netwerkschakel niet beschikbaar 500.000 tot 5.000.000 gebruiksdagen	een dode, blijvend ernstig letsel / invaliditeit	Overstort droog weer situatie 500 5.000 m3.	€ 1.000.000,- tot € 10.000.000,-	L	M	H	ZH	O	O
Beknopt	Netwerkschakel niet beschikbaar 50.000 tot 500.000 gebruiksdagen	ernstig gewond	Overstort droog weer situatie 50 500 m3.	€ 100.000,- tot € 1.000.000,-	V	L	M	H	ZH	O
Middel	Netwerkschakel niet beschikbaar 5.000 tot 50.000 gebruiksdagen	gewond met verzuim	Overstort droog weer situatie 5 50 m3.	€ 10.000,- tot € 100.000,-	V	V	L	M	H	ZH
Klein	Netwerkschakel niet beschikbaar 500 tot 5000 gebruiksdagen	bijna ongeval	Overstort droog weer situatie 0,5 5 m3.	€ 1.000,- tot € 10.000,-	V	V	V	L	M	H
Mini	Netwerkschakel niet beschikbaar < 500 gebruiksdagen	gevaarlijke situatie	Overstort droog weer situatie < 0,5 m3.	< € 1.000,-	V	V	V	V	L	M

GroeneBatenPlanner

Berekening van de baten van ecosysteemdiensten

Gezondheid		
Afname van aantal patiënten	patiënten/jaar	
Vermeden arbeidsverlies	euro's / jaar	
Fysieke		
Fietsen	km / jaar	
Luchtkwaliteit		
Afvang van fijnstof - Pm 10	kg / jaar	
Verkoeling		
Gemiddelde verkoeling door groen	°C	
Waarde van vastgoed		
Bijdrage van groenblauw aan huisprijs	euro	
Waterberging		
Waterberging in groengebieden	m³	

of

WAARDEMONITOR OPENBARE RUIMTE 2018

Openbare ruimte HEEFT WAARDE	Openbare ruimte KRIJGT WAARDERING	Openbare ruimte IS WAARDEVOL VOOR
Nieuwwaarde: Leefrijdschaarde: Technische waarde: Kapitaalvermeerdering: nee	Rapportcijfer Leefomgeving: Hoogste wijkcijfer: Gemeente gemiddeld: Laagste wijkcijfer: Gehoord zijn: Voldoende gehoord: %	Veiligheid: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Klimaatadaptief: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Gezonde leefomgeving: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t. Bewust inzetten openbare ruimte: ja n.v.t.

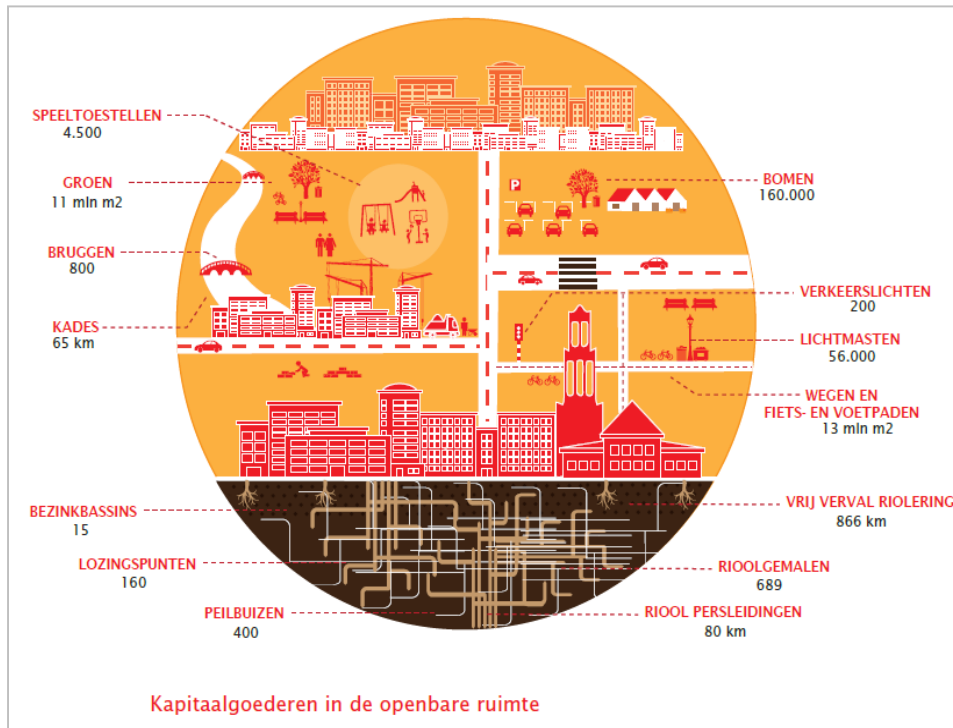
kennisplatform
CROW

WI

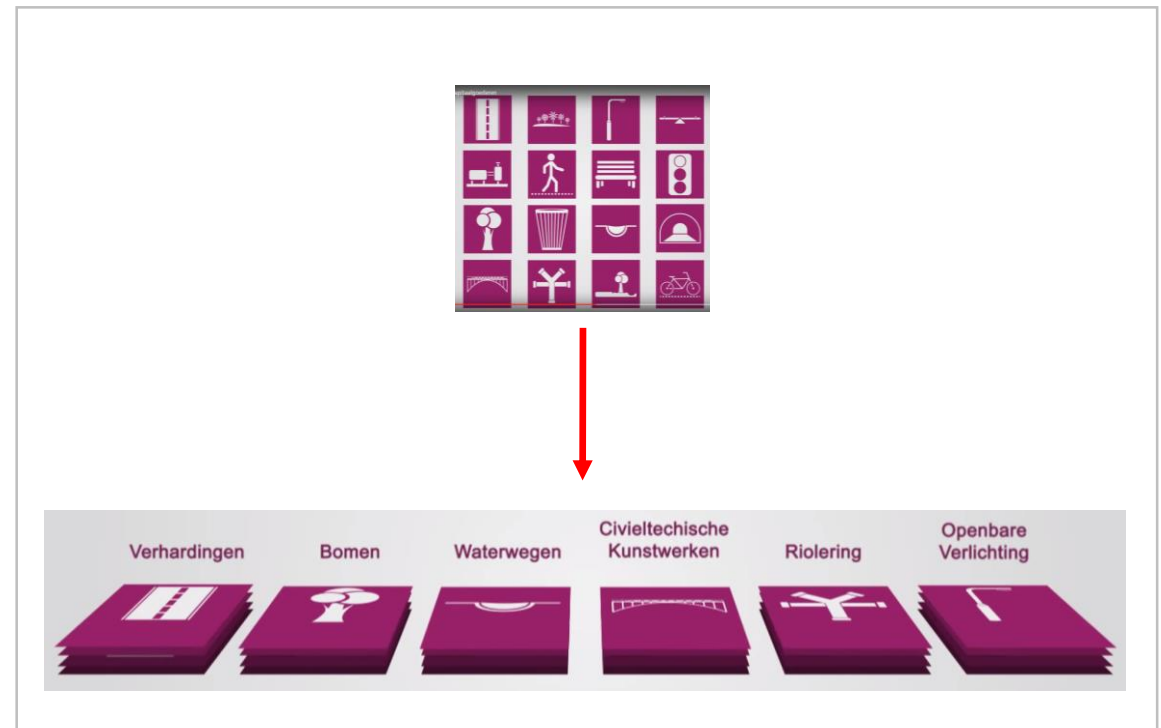
Gemeente Rotterdam:

alle assets

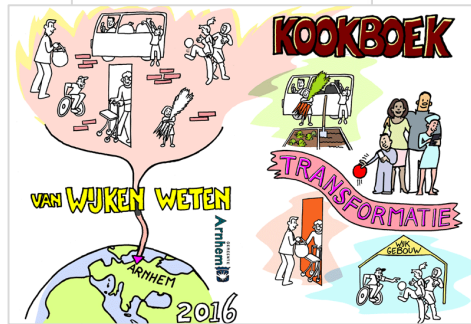

Gemeente Breda:

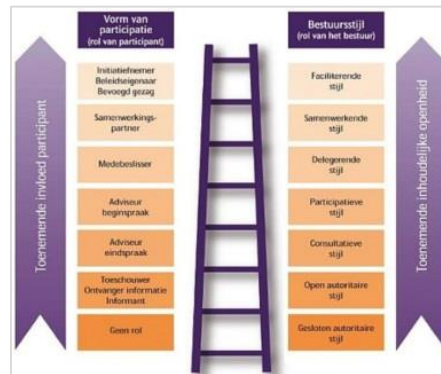
alleen stedelijke assets

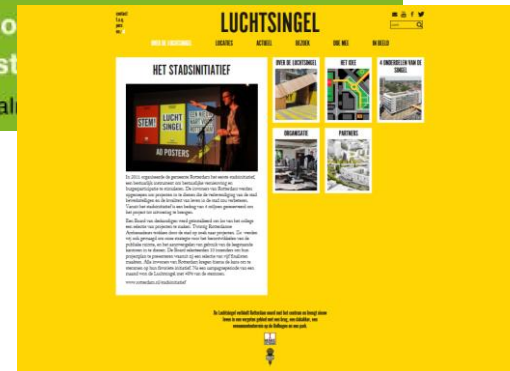
Trending topic 2 = Vraaggericht werken

Nijmegen
Arnhem
Breda

Leiden
Deventer

Almere
Zwolle
Rotterdam

Zoetermeer

Verplicht

Gereguleerd

Divers

Nauwelijks

Schepenstraat

 Gemeente Rotterdam kaart contact Vul hier uw zoekterm in Translate

[Home](#) [Wonen & leven](#) [Werken & leren](#) [Vrije tijd](#) [Bestuur & organisatie](#) [Mijn Loket](#)

[home](#) | [wonen & leven](#) | [right to challenge](#)

 Right 2 Challenge

[Lees voor](#) [https://www.rotterdam.nl/werken-leren/](#) [Ikt cookies om de website gebruiksvriendelijker te maken. Lees meer over deze cookies.](#) [SLUITEN ✕](#)

Foto: Jan van der Ploeg

Geef uw mening

CITYLAB
010

VOOR INITIATIEFNEMERS

INLOGGEN

GROEN LICHT VOOR VRIJE ENERGIE.

CITYLAB010 ONDERSTEUNT EN STIMULEERT DE ENERGIE VAN
AMBITIEUZE STADSDROMERS, ZODAT HUN DROMEN VOOR EN IN
ROTTERDAM REALITEIT WORDEN.

BEKIJK ALLE INITIATIEVEN

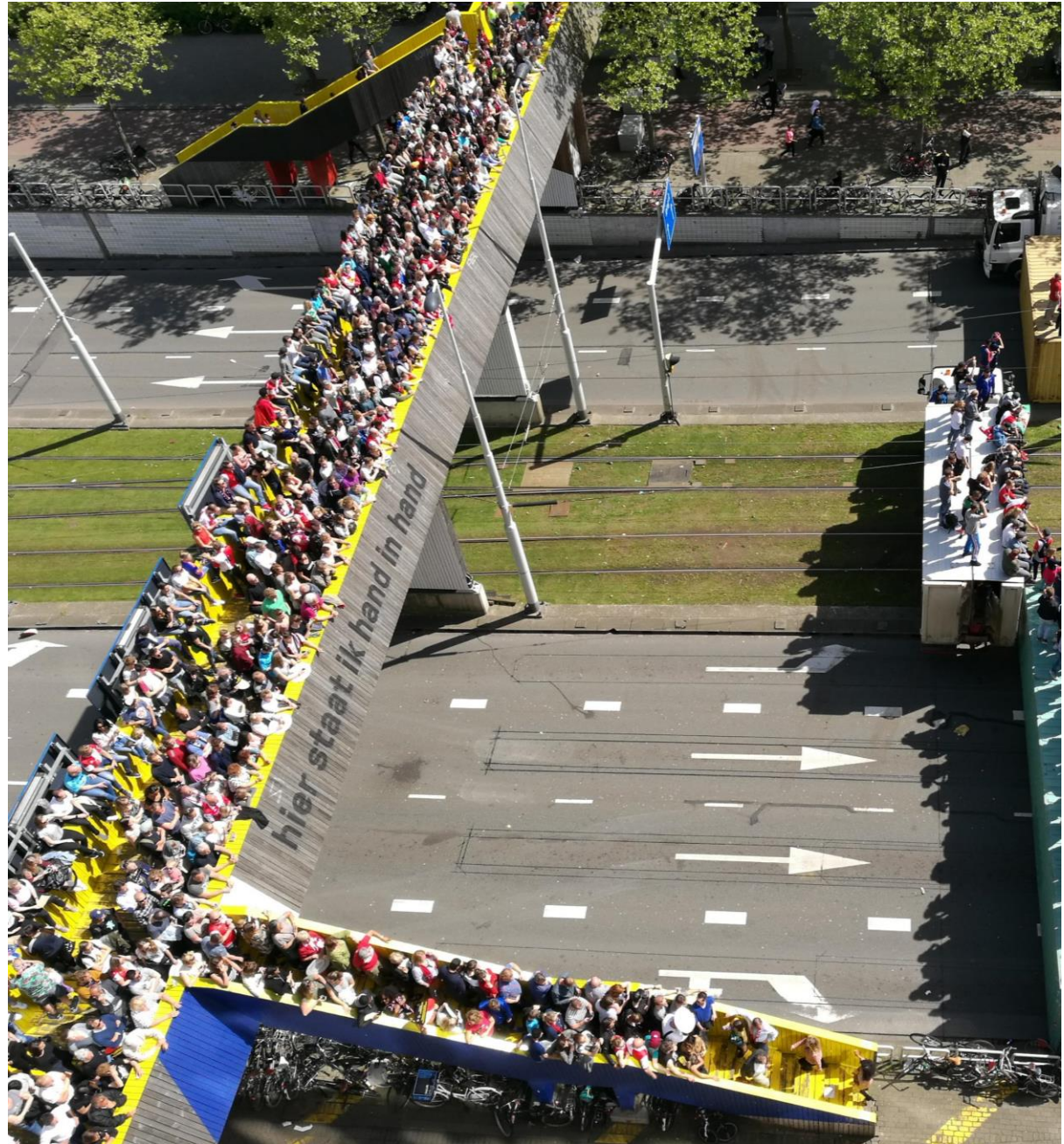
DOE ZELF MEE MET CITYLAB010

WAT DOET
CITYLAB010
VOOR JOU EN
ROTTERDAM?

ONTDEK CITYLAB010

Oosterwold Almere

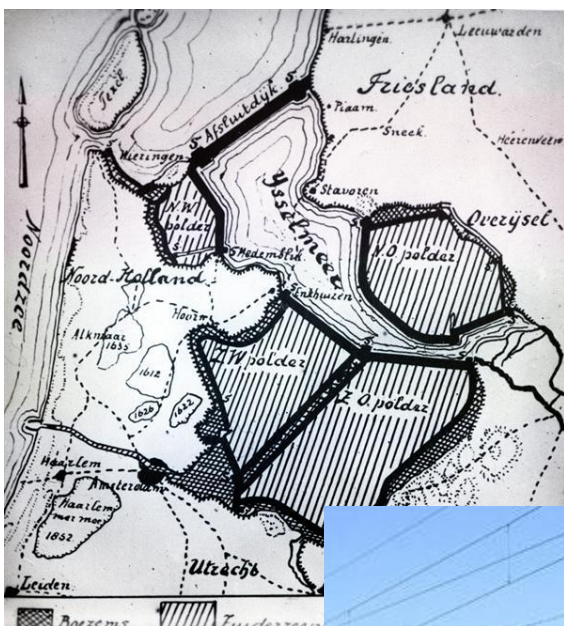
Assetmanagement	Vraaggericht werken
'Stadhuis'	'De straat'
Aanbodgericht	Vraaggericht
In control	Loslaten
Gepland	Spontaan
Eenduidig	Variatie
Grote schaal	Microschaal
Financiële kaders	Financiële ruimte

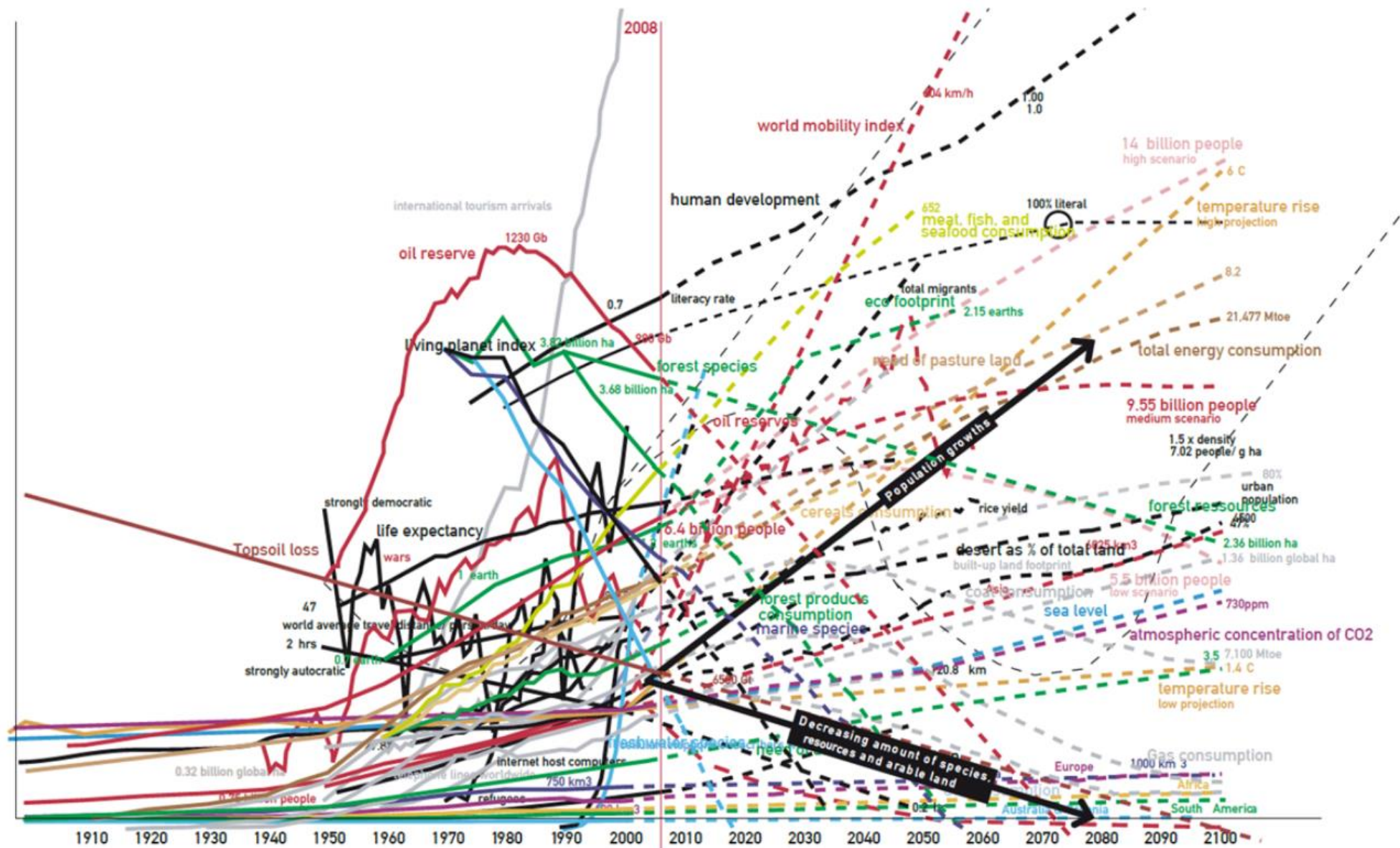
Assetmanagement
moet zich alleen richten
op de stedelijke systemen

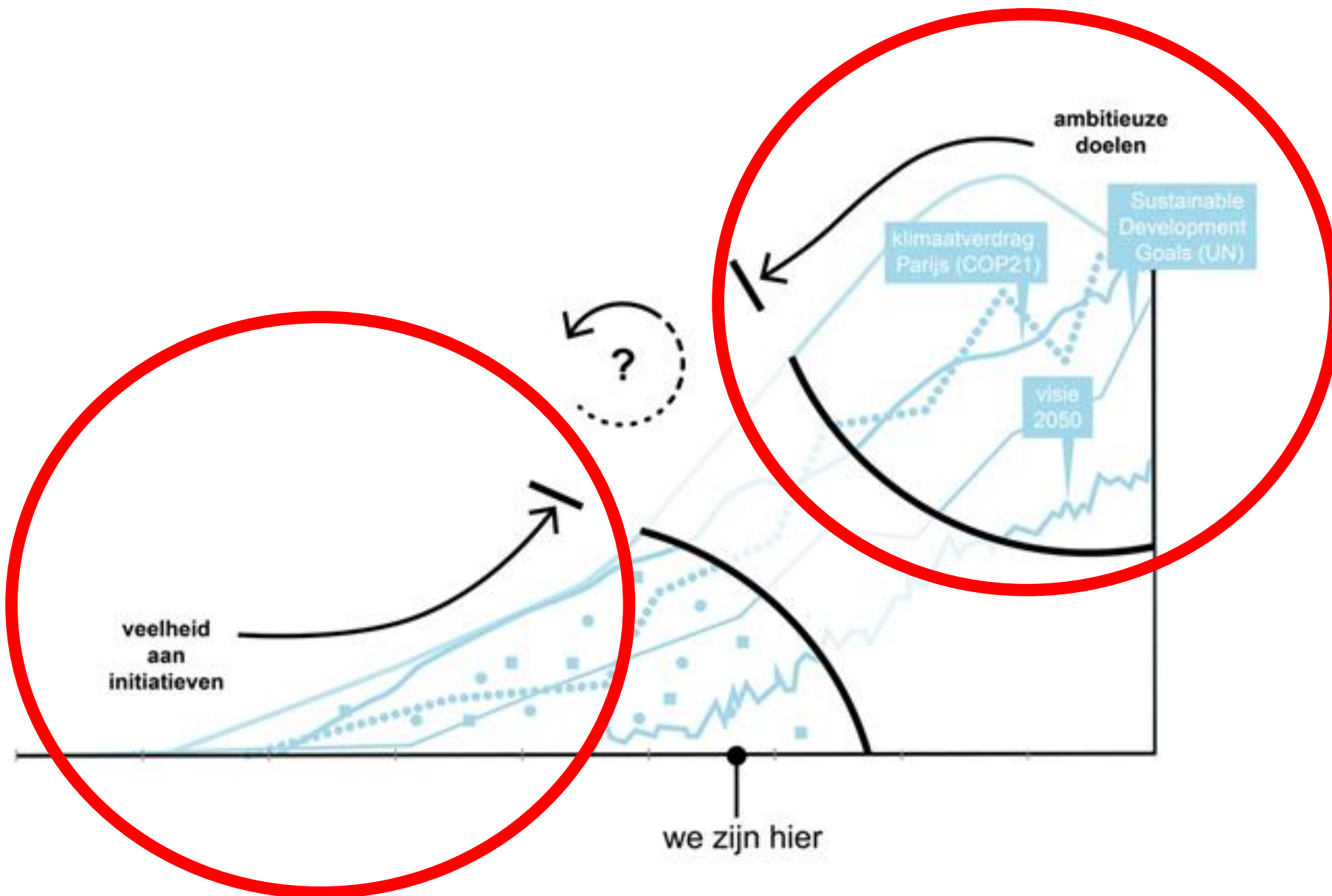

Toekomst van het beheer

- Alle thema's ▼
- Alle thema's
- Klimaatadaptatie
 - Next Economy
 - Sociale arrangementen
 - Data-infrastructuur
 - Stedelijke bereikbaarheid
 - Circulaire stad
 - Topcampussen en innovatiemilieus
 - Energietransitie
 - Grensoverschrijdende economie
 - Gezonde stad en leefkwaliteit
 - Stedelijke transformatie

Alle steden ▼

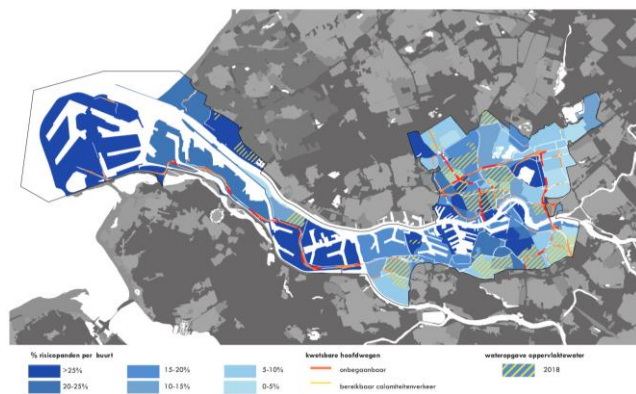
Alle City Deals ▼

**ROTTERDAMS
WEER
WOORD**

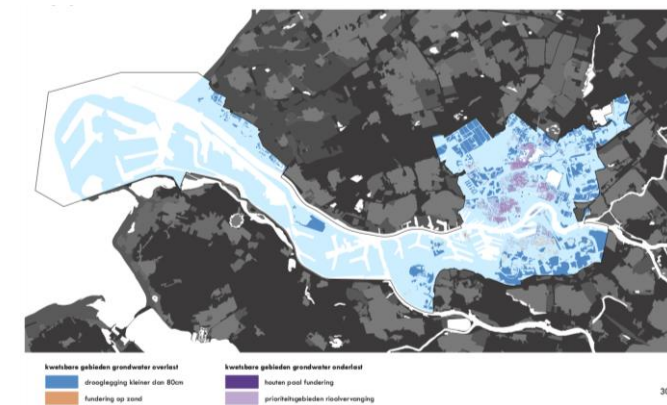
URGENTIEDOCUMENT

Neerslag

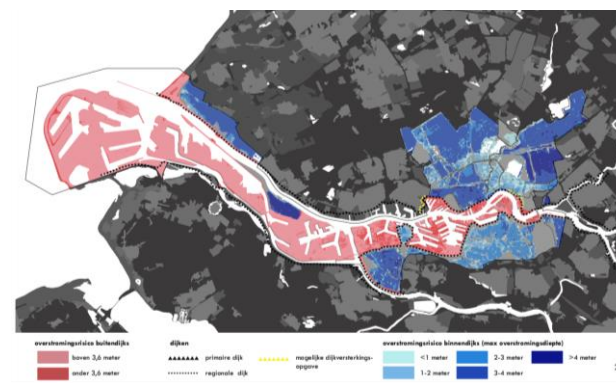
Hittestress

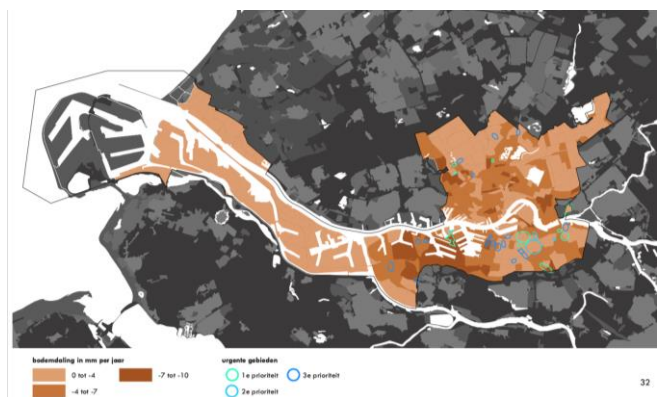
Grondwater

Droogte

Overstromingsrisico

Bodemdaling

Van **zooi** naar **mooi**

Programma
Rotterdam Circulair
2019 - 2023

 Rotterdam
Circulair

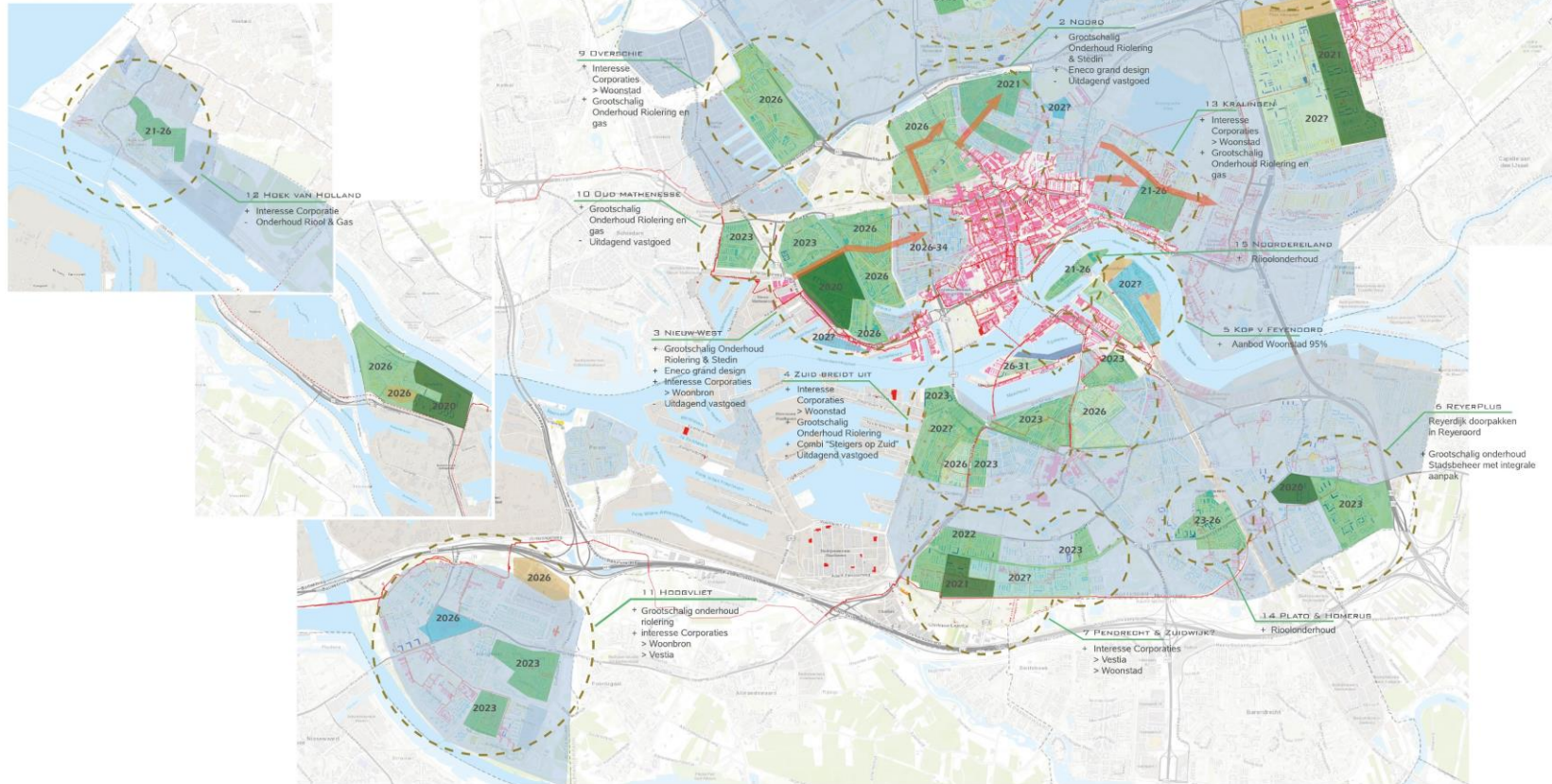
Nieuwe college Rotterdam zet vol in op energietransitie

© 26-06-2018, 15:55 AANGEPAST 26-06-2018, 16:27 BINNENLAND

Schets - Wanneerkaart Aardgasvrij augustus
Gebiedsaanpakken 2021-2030

- Integrale Gebiedsaanpak 2018-2026
- Strategische verkenning 2021 - 2026
- Strategische verkenning 2026 - 2031
- Na 2030 of via initiatief
- Aanbod initiatief
- Op het warmtenet
- Warmtenet
- Gasverbruik objecten
- Aanpak werklocaties
- Uitbreiden warmtenet

Waterbuffer Sparta stadion

Grote Kerkplein

Binnenrotte

Leuvehoofd

1990

Grote Kerkplein

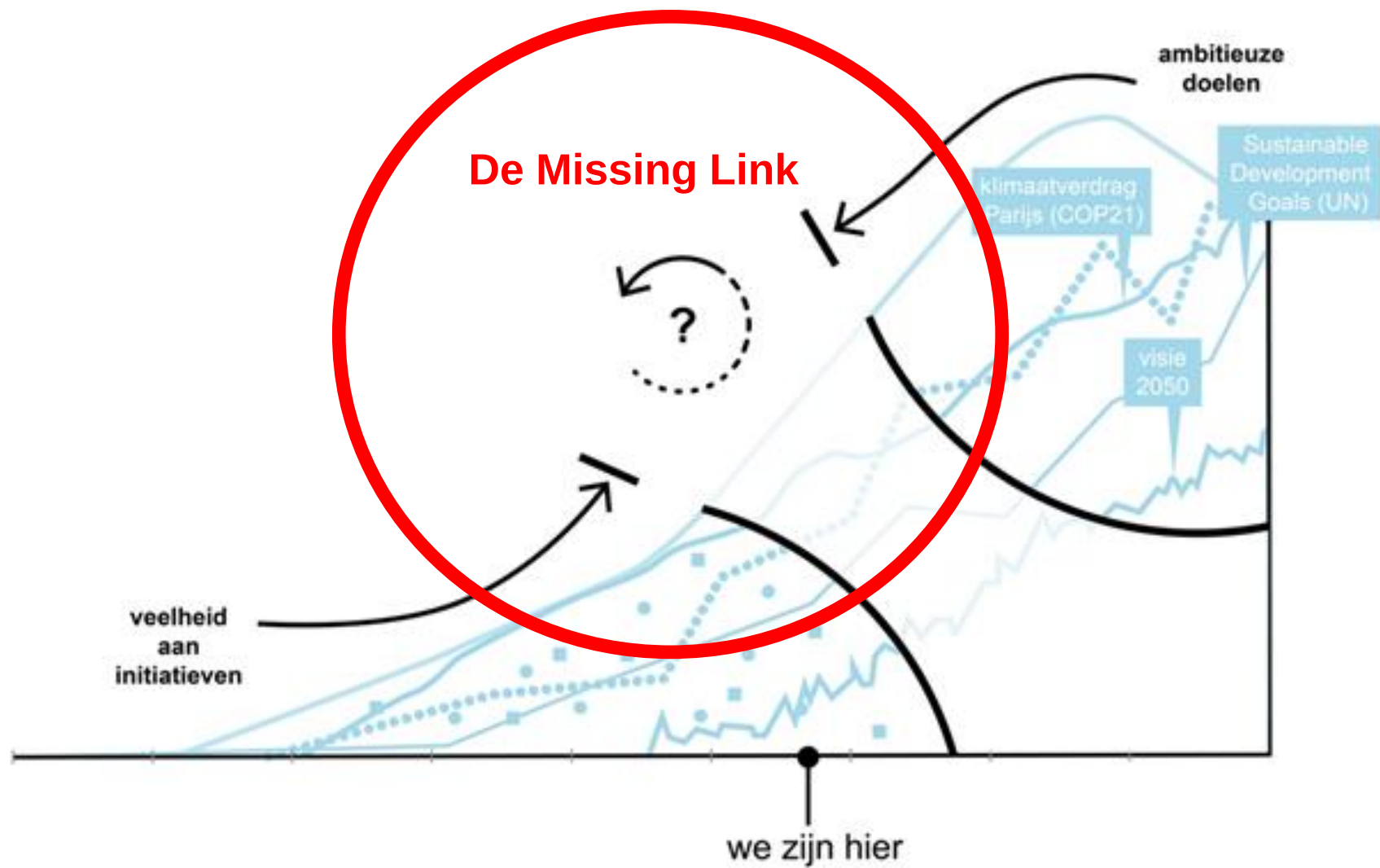
2019

Er moet meer in
samenhang worden
gewerkt aan de transities

Uitdagingen

We hebben veel geld

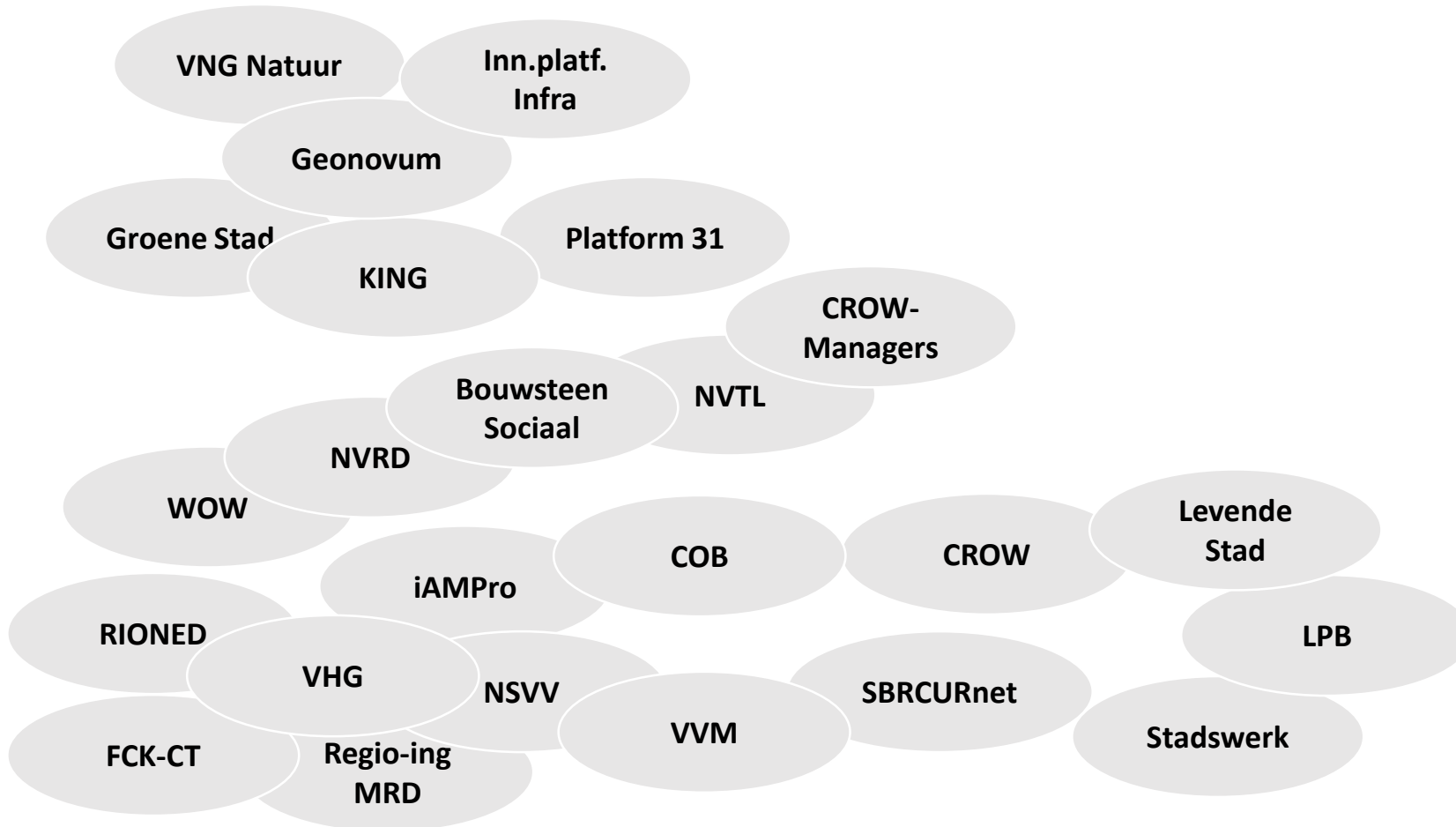
Nederland:

€15.000.000.000

Rotterdam:

€120.000.000

We hebben veel kennis

We hebben veel geld en kennis

Nederland:

€15.000.000.000

Rotterdam:

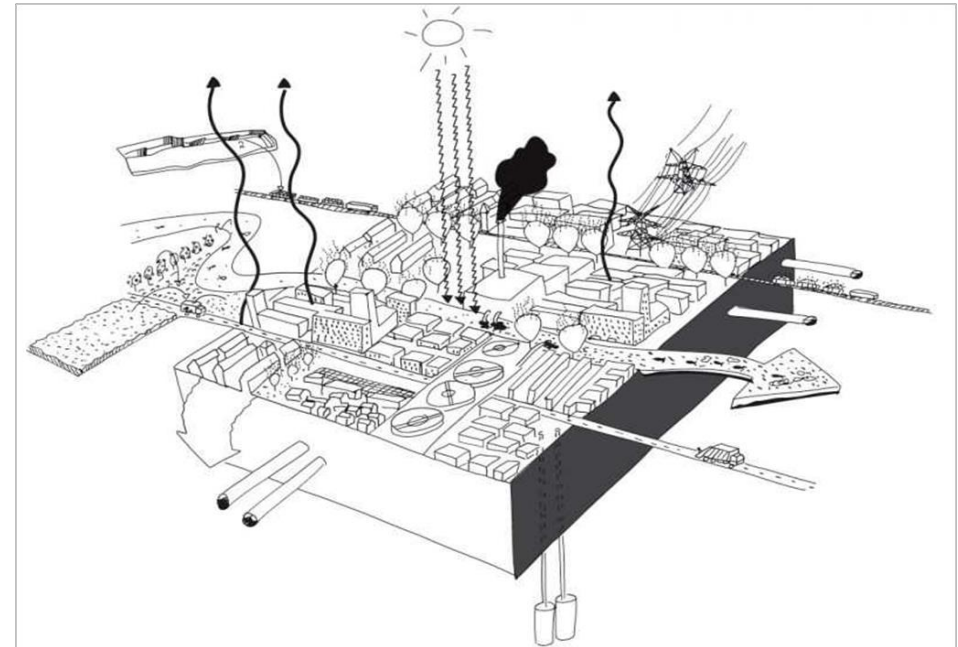
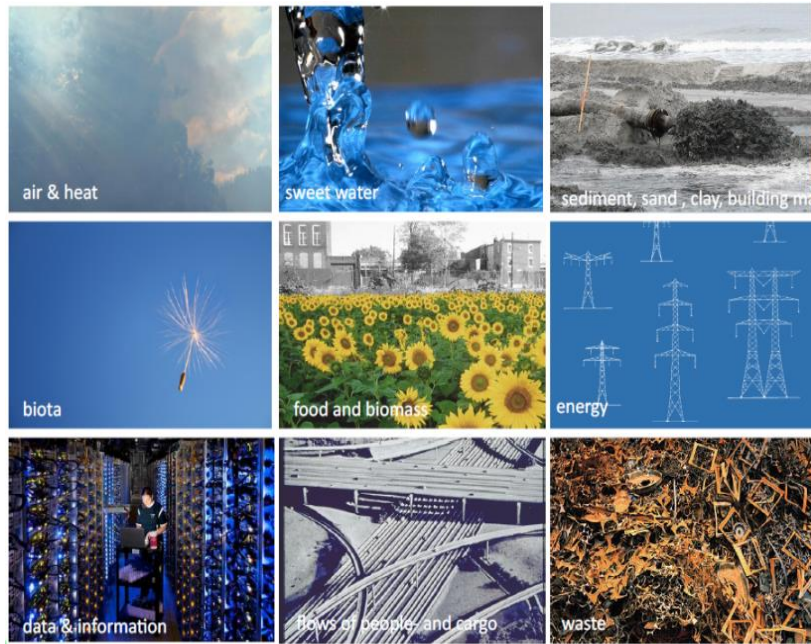
€120.000.000

4

De beheerder moet de regisseur
worden van de transitie

Benutzen stromen

Samenlevingsbeheer

HOME ONDERWERPEN AGENDA CONTACT KRANT DOWNLOADEN

© Joop Bastinck

0 shares

Zelfbeheer Teilingerstraat knokt

BEWONERSINITIATIEVEN mei 17, 2018 Joop Bastinck

Als we de Teilingerstraat binnenkomen stoten we op Oliver Quist, de onnavolgbare goochelaar. Hij laat balletjes komen en gaan en verandert ze in sinaasappels. Een langwerpige ballon verdwijnt in zijn keel. Grote dobbelstenen duiken op uit het niets. Kinderen hossen op een springkussen dat eruit ziet als een vlinder. In het poppentheater Wim Noordergraaf laat de heks van zich horen. Het is geen katje om zonder handschoenen aan te pakken.

CITYLAB
010

VOOR INITIATIEFNUMERS

INLOGGEN

GROEN LICHT VOOR VRIJE ENERGIE.

CITYLAB010 ONDERSTEUNT EN STIMULEERT DE ENERGIE VAN
AMBITIEUZE STADSDROMERS, ZODAT HUN DROMEN VOOR EN IN
ROTTERDAM REALITEIT WORDEN.

BEKIJK ALLE INITIATIEVEN

DOE ZELF MEE MET CITYLAB010

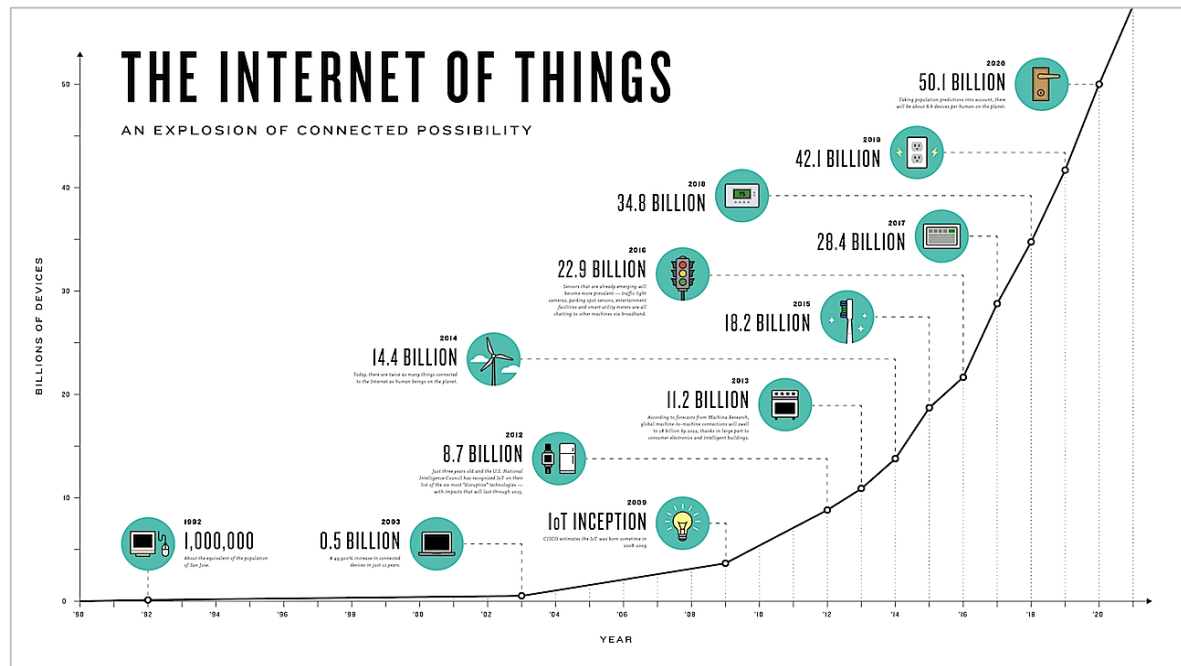

WAT DOET
CITYLAB010
VOOR JOU EN
ROTTERDAM?

ONTDEK CITYLAB010

Toepassen nieuwste technieken

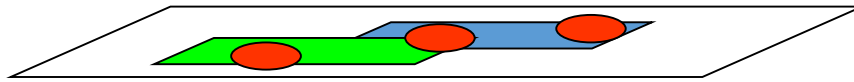

Zes uitdagingen
voor 'het beheer'

Uitdaging 1

Pak de regie

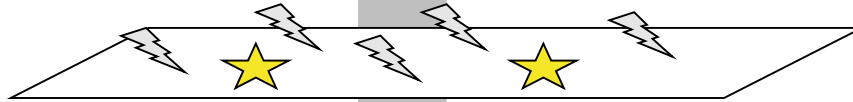
T = 20/50

Fysieke hoofdstructuur

Rentmeester en vernieuwer
kapitaalgoederen

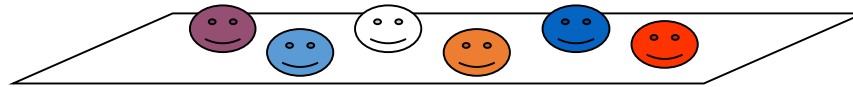
T = 4/10

(Her)ontwikkelingsgebieden

Stadsingenieur en vernieuwer
(her)ontwikkelingsopgaven

continu

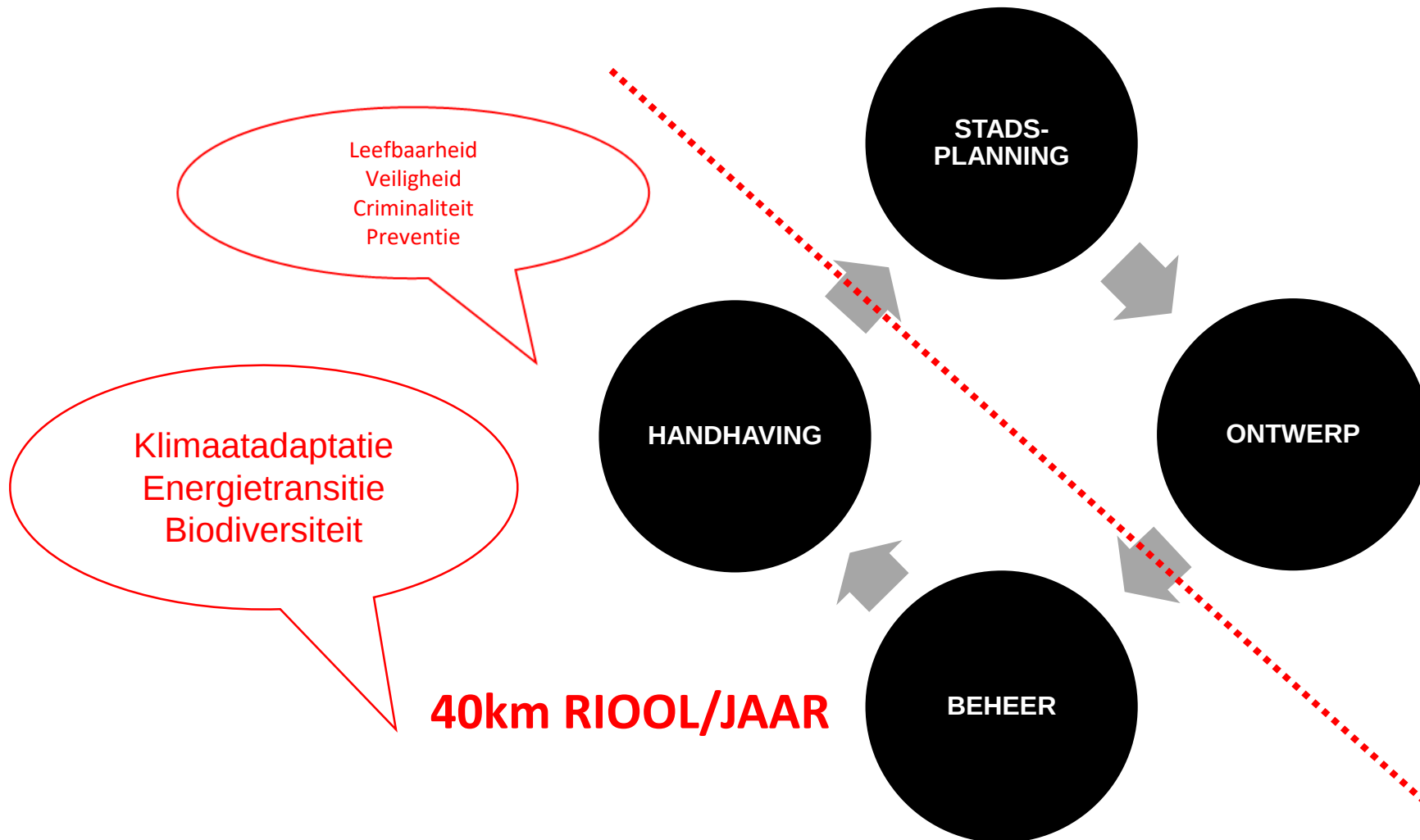

Gebiedsgericht werken

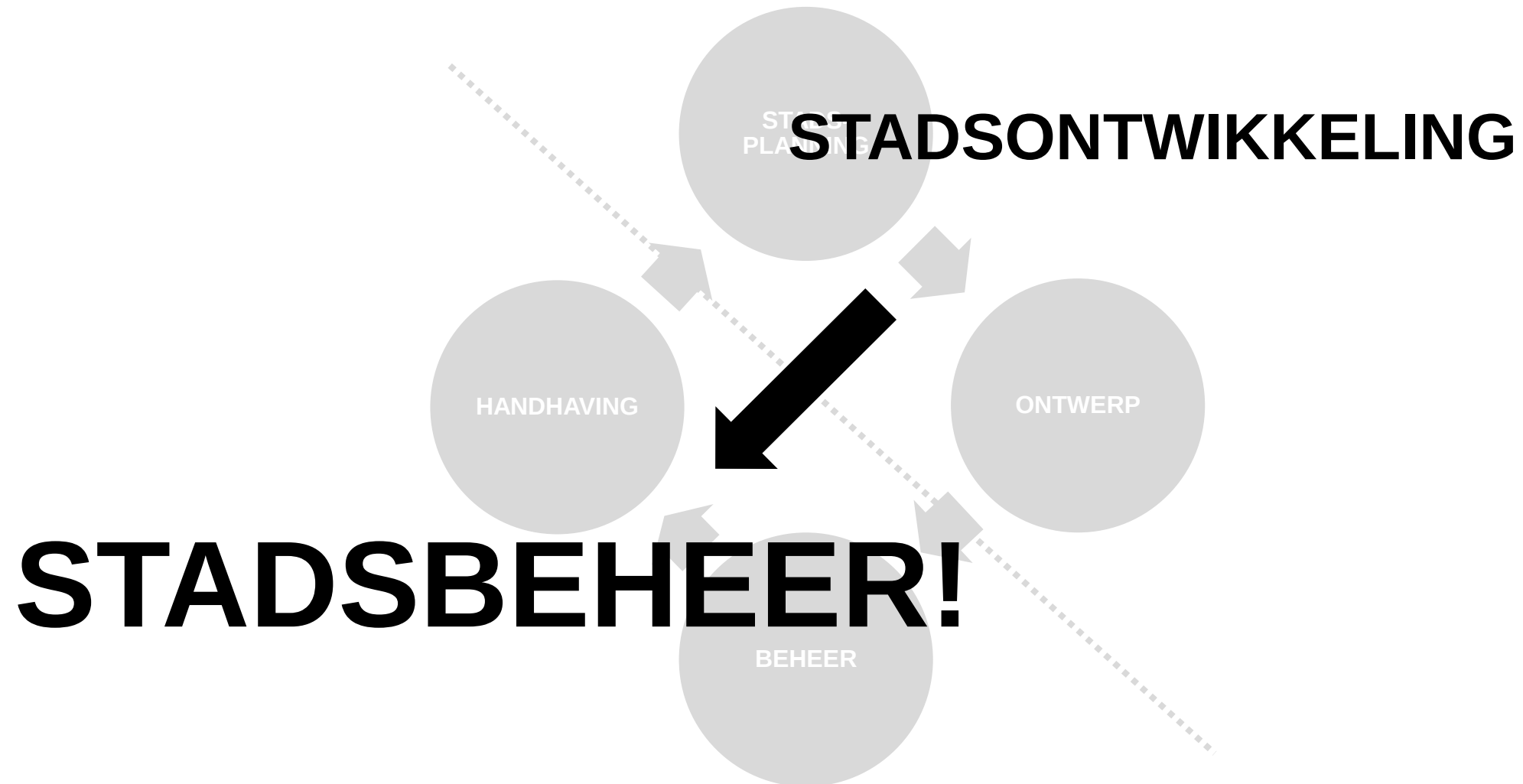
Vakman op straat

Wie stuurt wie?

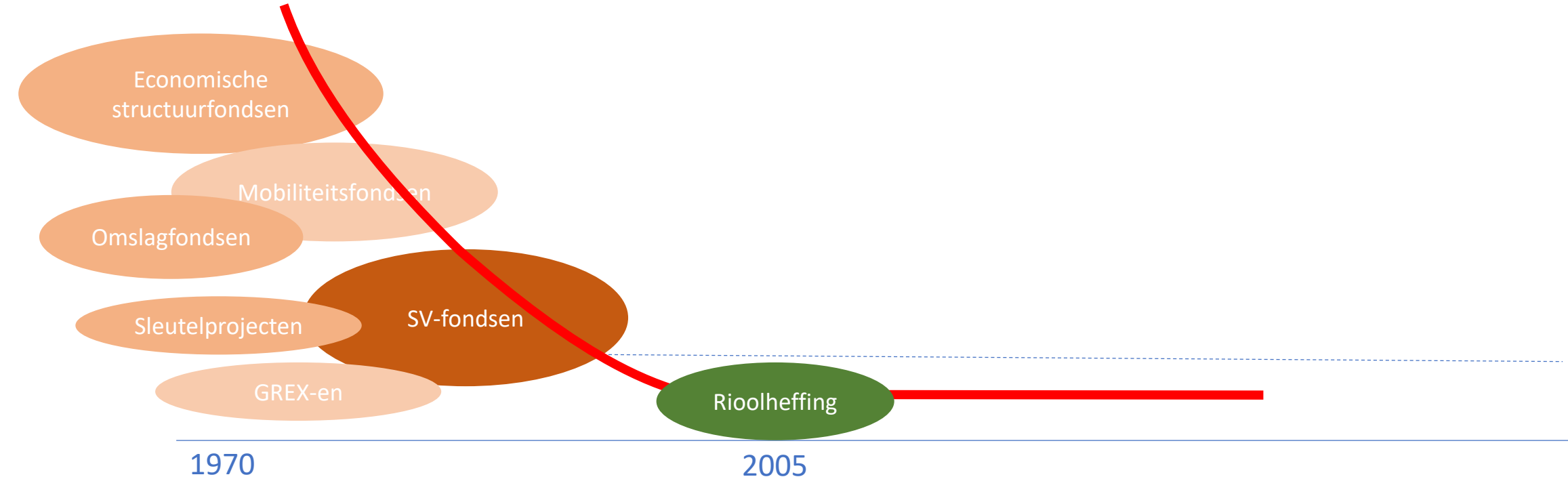

Beheer is het nieuwe ontwikkelen!

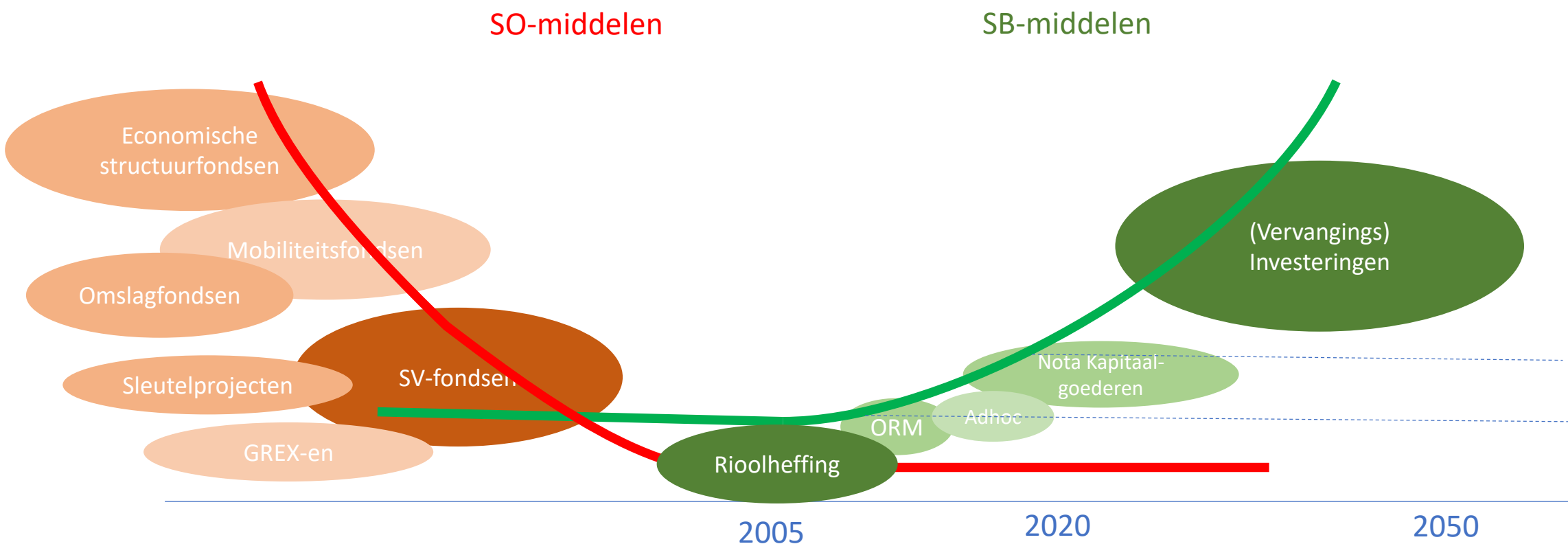

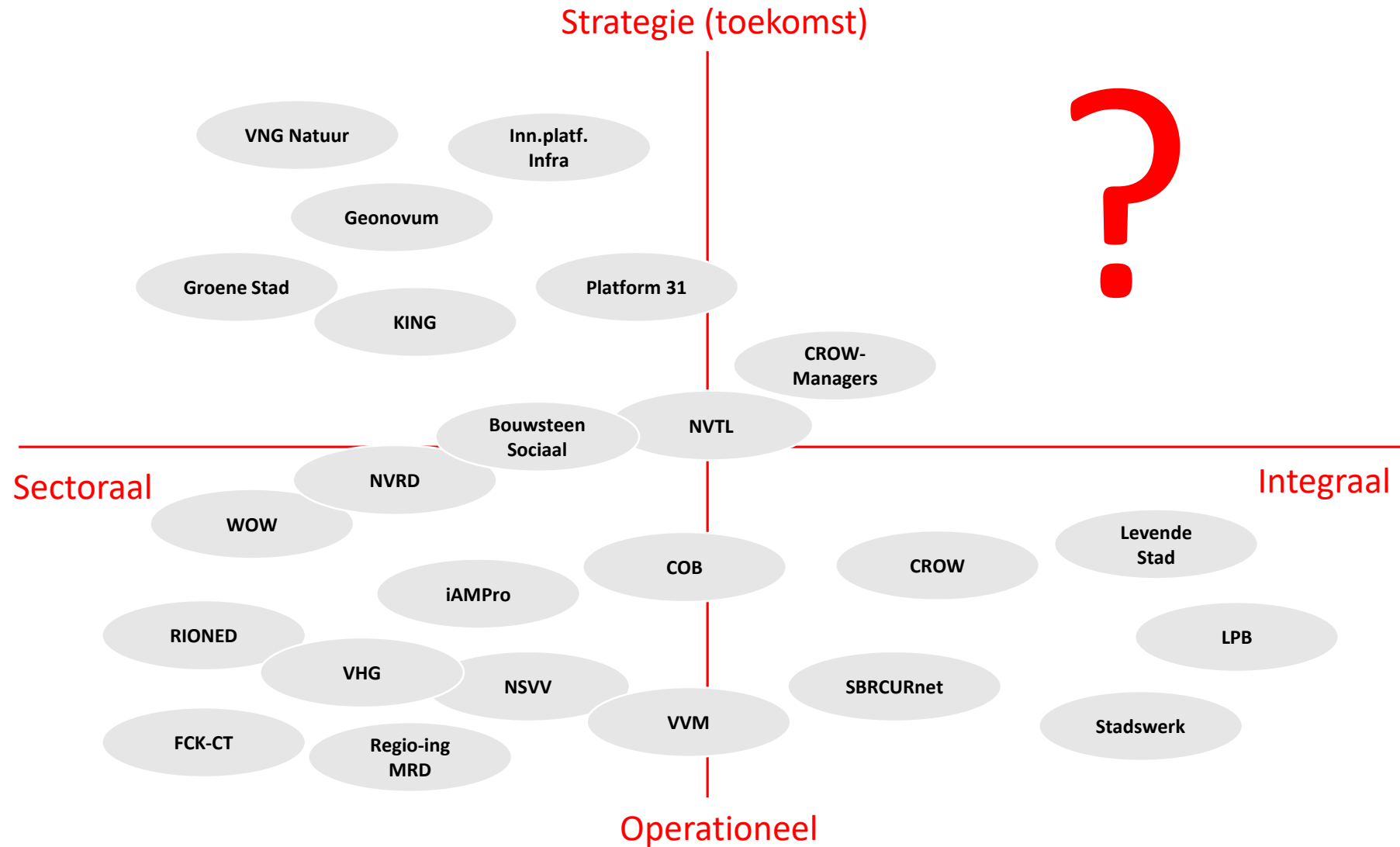
< 2000 Stadsontwikkeling in de lead

SO-middelen

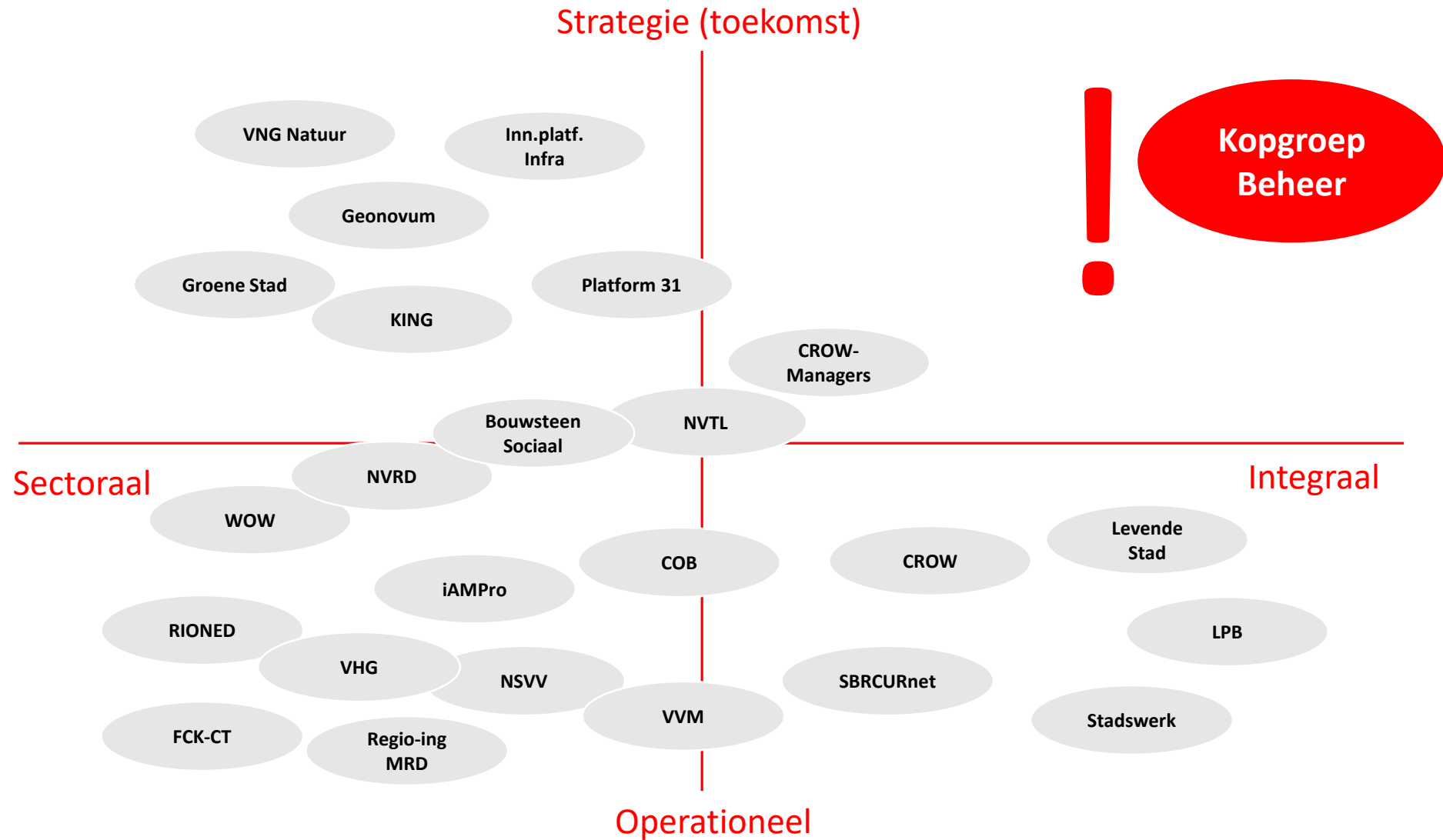
> 2020 Stadsbeheer in de lead

De beheerwereld is versnipperd,
te operationeel en te sectoraal

	Leeftijd	Inwoners	Bodem	Waarde kapitaal- goederen (in € miljard)	Jaarlijkse investerings onder- en bovengronds (in € miljoen)
Zwolle	700	125.000	Zand	1,2	33
Zoetermeer	60	125.000	Klei	1,7	36
Rotterdam	700	650.000	Veen Klei	25	190
Leiden	700	125.000	Veen	0,9	65
Almere	40	205.000	Klei	1,2	60
Nederland					15 miljard!

Next level

... een initiatief van

maandag 17 september

Home

Onderzoek & Resultaten

Leerstoelgroepen

Landschapsarchitectuur

Landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning

We willen het begrip van landschappen als sociaal-ecologische systemen verbeteren en daarmee de basis leggen voor duurzaam landgebruik en ruimtelijk ontwerp. Onze specifieke competentie is omgaan met de verschillende schalen van complexe en dynamische landschapssystemen en inspirerende en zinvolle oplossingen voorstellen in onderzoek en ontwerp.

Het onderwijs en onderzoek
University & Research is voor

Stedelijk Beheer werkboek

Stedelijk Beheer werkboek

Stedelijk Beheer werkboek

AWB, H+N+S, Endeavour, Jelte Boeijenga

Kopgroep Stedelijk Beheer, Delta Atelier

Uitdaging 2

Verkoop het vak

Duitsland kopieert Nederlandse methode voor beeldgericht onderhoud van de buitenruimte

16 sep 2016

Op vrijdag 16 september is de Duitse Bildqualitätskatalog Freianlagen (BK FREI) gepresenteerd tijdens de GaLaBau Messe in Nürnberg, een tweejaarlijkse groenvakbeurs met meer dan 60.000 bezoekers. Het bijzondere aan deze Bildqualitätskatalog Freianlagen is dat de methode voor beeldgericht onderhoud is overgenomen vanuit Nederland.

In Duitsland ontbrak een dergelijke methode om op een inzichtelijke manier te communiceren en contractafspraken te maken over de kwaliteit van het beheer en onderhoud. Er zijn in Duitsland wel gedetailleerde systemen met onderhoudsmaatregelen, -frequenties en -kosten, maar deze worden vooral gebruikt door vakspecialisten. Om nieuwe mogelijkheden te kunnen creëren voor communicatie en regievoering in het beheer van de openbare ruimte, is de Nederlandse beeldsystematiek naar Duitsland gehaald.

Gebaseerd op de Kwaliteitscatalogus openbare ruimte

De Kwaliteitscatalogus openbare ruimte van CROW is de afgelopen vijftien jaar ontwikkeld dankzij de tomeloze inzet van Nederlandse gemeenten, adviesbureaus en aannemers. Daardoor is de beeldsystematiek in Nederland inmiddels

Next level Stadsbeheer

... een initiatief van 5 gemeenten

maandag 17 september 2018

5G

**(Buiten-)geluk, nu en in
de toekomst**

Veilig
Gezond
Sociaal
Duurzaam

Gezamenlijk

Co-creëren
Als netwerkorganisatie
Gelijkwaardig
Transparant
Maatwerk

Getalenteerd

Vakmannen en -vrouwen
Know how
Vernieuwers
Kwaliteit
Nieuwsgierig

Grensverleggend

Experimenteren
Innovatie
Data & technologie
Durf & lef
Expect the unexpected

Gaan

Doeners
Gewoon goed
Gedreven
Elkaar meenemen
Met de juiste focus

Bewoners

70% (grotendeels nadruk op)

Buitengeluk

30%

De stad van de toekomst

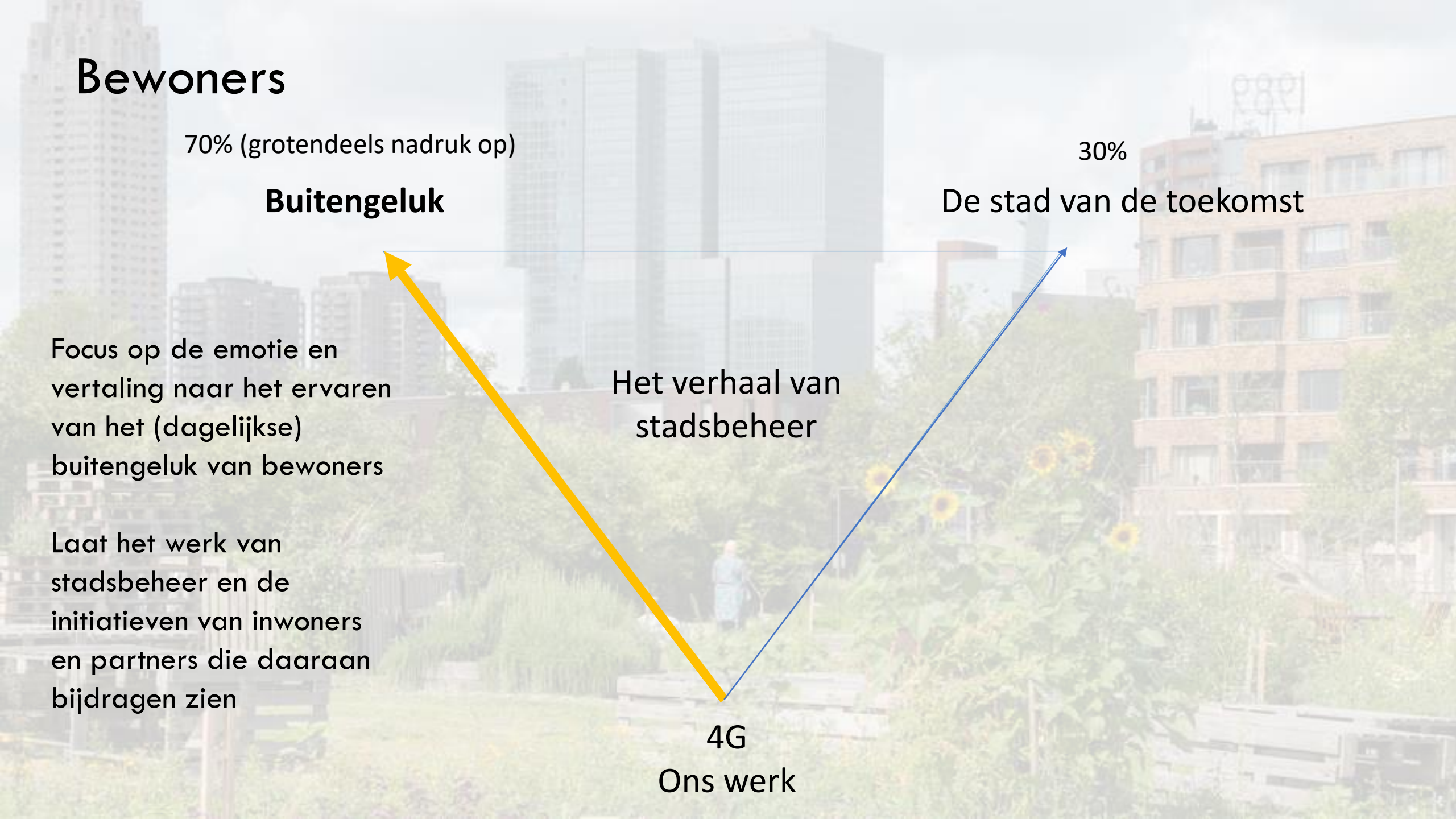
Focus op de emotie en vertaling naar het ervaren van het (dagelijkse) buitengeluk van bewoners

Laat het werk van stadsbeheer en de initiatieven van inwoners en partners die daaraan bijdragen zien

Het verhaal van stadsbeheer

4G

Ons werk

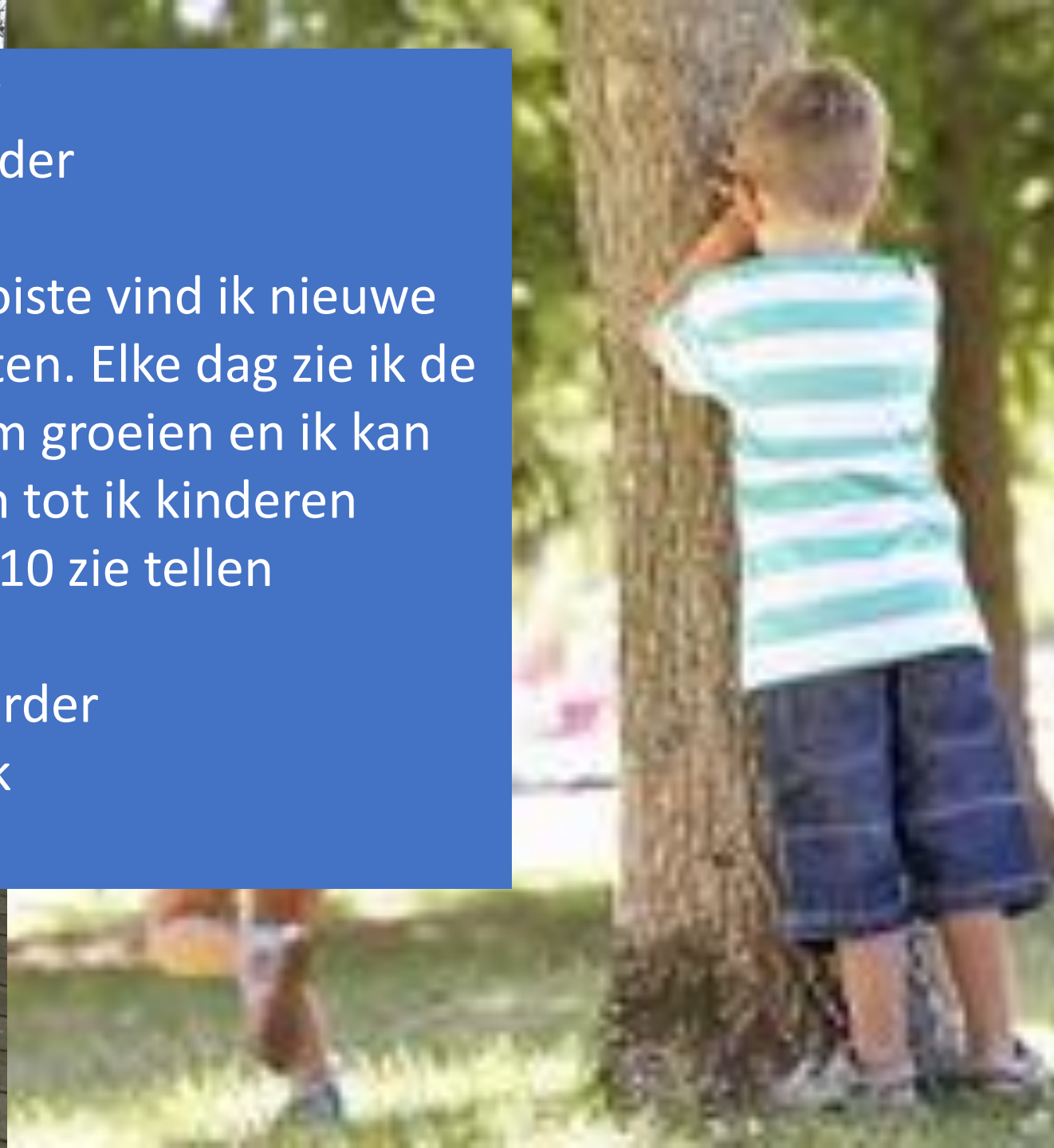

Ik ben Pieter
Stadsbeheerder

Het allermooiste vind ik nieuwe
bomen planten. Elke dag zie ik de
nieuwe boom groeien en ik kan
niet wachten tot ik kinderen
erachter tot 10 zie tellen

#stadsbeheerder
#buitengeluk
#groengeluk

Nieuw talent

30%
Buitengeluk

70% (grotendeels nadruk op)
De stad van de toekomst

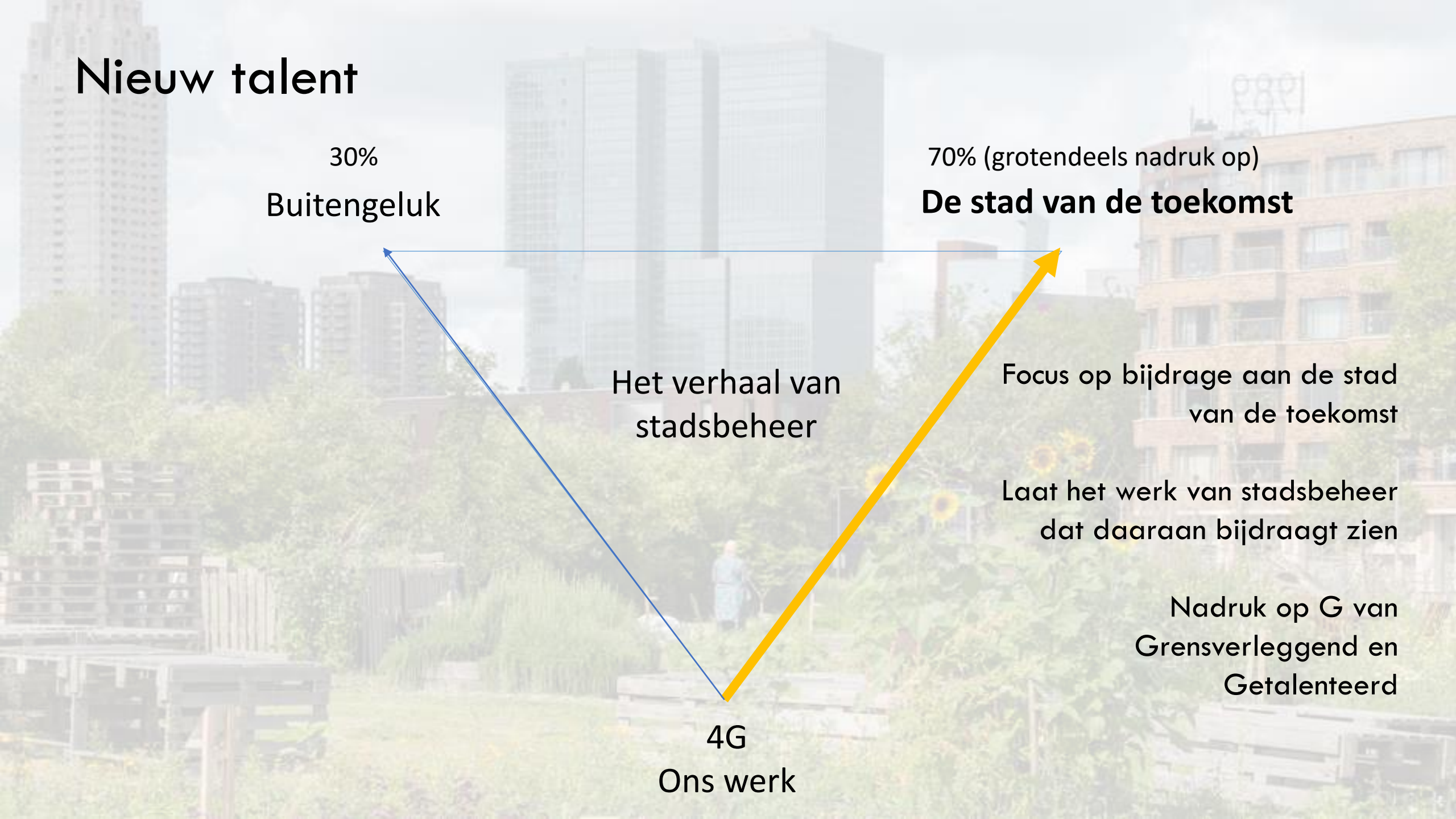
Het verhaal van
stadsbeheer

Focus op bijdrage aan de stad
van de toekomst

Laat het werk van stadsbeheer
dat daaraan bijdraagt zien

Nadruk op G van
Grensverleggend en
Getalenteerd

4G
Ons werk

Attention

Zorg jij ervoor dat 645.000 mensen droge voeten houden?

Desire

Havenstad Rotterdam zoekt een **stadsbeheerder** die het verschil maakt en onze inwoners beschermt tegen klimaatverandering.

Interest

Wil je met ons werken aan een toekomstbestendige stad? Kom werken bij stadsbeheer Rotterdam!

Action

Solliciteer nu via www.rotterdam.nl

#stadsbeheer #maakdetoekomst #drogevoeten
#buitengeluk

Gemeente Rotterdam

Beheerders moeten veel meer
het podium pakken

Uitdaging 3

Word academisch

Infrastructuur

 TU Delft Studentenportal | TU Delft Medewerkers | English | Contact | onderwerp persoon

Uitdagende projecten

Studeren Onderzoek Zakelijk Actueel Over TU Delft

Laatste nieuws
Archief

[TU Delft](#) > [Actueel](#) > [Laatste nieuws](#) > Marcel Hertogh appointed Professor of 'Integral Design, Maintain and Operate of Civil Infrastructures'

Marcel Hertogh appointed Professor of 'Integral Design, Maintain and Operate of Civil Infrastructures'

15 mei 2012 door [Webredactie M&C](#)

Dr Marcel Hertogh

Dr Marcel Hertogh has been appointed Professor of 'Integral Design, Maintain and Operate of Civil Infrastructures'. The Chair will focus on an integrated approach to roads, railways and structures, with links to water works and airports.

In addition to construction, it will cover the entire life-cycle of infrastructures, in line with current trends. Attempts will be made to bring together the different disciplines that contribute to this, including those of a technical nature (sciences, the engineering chairs within the faculty) and those focusing on the wider environment (social sciences).

Marcel Hertogh studied civil engineering and business economics. He was awarded his PhD for a thesis entitled 'Playing with Complexity' (on the organization of major infrastructural projects in Europe) at Erasmus University Rotterdam, in alliance with BTH Zurich. He has worked for both a contractor and a consultancy firm and has been involved in many major projects, as project director, consultant and

Openbare ruimte

 TU Delft Studentenportal | TU Delft Medewerkers | English | Contact | onderwerp persoon

Studeren

Studeren Onderzoek Zakelijk Actueel Over TU Delft

Laatste nieuws
Archief

[TU Delft](#) > [Actueel](#) > [Laatste nieuws](#) > Vincent Nadin, Prof. V.

Leerstool Stadsvernieuwing

Vincent Nadin, Prof. V.

De leerstoel richt zich op onderwerpen als herstructurering op stads- en gebiedsniveau, vernieuwings- en transformatieprocessen, ontwikkeling en evaluatie van processen.

Een bijeenkomst van vertegenwoordigers van de verschillende disciplines wordt georganiseerd.

Mensen

Professor	+ 31 15 - 27 89935
Vincent Nadin, Prof. V.	
Associate Professor	
Stephen Read, Dr. ir. S.A.	

Hoogwaardige vakexperts
Vakmanschap op straat
Pendelaars
Sociologen
Omgevingspsychologen
Technometristen

β versus α + γ

► **Maatschappelijke problemen vragen om meer technologische inbreng**

‘Politiek heeft nerds nodig’

Slechts één op de tien topambtenaren en politici heeft een bèta-achtergrond, blijkt uit onderzoek van Willemijn Dicke van de TU Delft. Dat is zorgwekkend weinig, vindt ze.

Julia Broos
Den Haag

Hoewel het aantal studenten aan technische opleidingen al jaren sterk groeit, neemt het aantal bestuurders met een bèta-achtergrond af. De huidige ministersploeg telt welgeteld één bèta: Ronald Plasterk van binnenlandse zaken (biologie). De rest heeft van de ‘hogere’ wiskunde vermoedelijk weinig kaas gegeten. Zo studeerde Premier Rutte geschiedenis, Asscher deed psychologie en Jeanine Hennis de secretaresseopleiding Schoevers.

Hoe erg is dat?

„Heel erg, want de grootste problemen waar de mensheid mee te maken heeft

het goedkoopste bij aanschaf niet per se het goedkoopste in de totale exploitatie is. Zij kunnen dat beter overzien. En dan zijn er nog talloze ict-projecten die ontspoorde bij gebrek aan wiskundige experts. Dat kost geld, maar we lopen ook risico's bij de veiligheid van spoorwegtunnels, waterprojecten en bigdata-infrastructuur.”

Misschien zijn nerds niet geschikt voor een baan in de politiek?

„Dat alle TU-studenten nerds zijn die sociale vaardigheden missen, is een achterhaald idee. In het curriculum van de bètaopleidingen is de laatste jaren veel meer aandacht voor ondernemerschap, jezelf presenteren en samenwerken. De nerd is niet meer die verlegen jongen met dat brilletje met pleister erop. In het bedrijfsleven weten ze dat al: daar bestaat bijna een derde van de top uit bèta's, een goede afspiegeling van het aantal studenten dat een technische studie doet.”

Zou een technenutenquotum de oplossing kunnen zijn?

„Ik geloof niet in dwang, wel in verleiding. Maak het voor bèta's aantrekkelijker om in bestuur en beleid te werken. Ze vinden die functies echt wel interessant, maar ze zullen er niet snel

Grote uitdagingen,
geen specifieke opleiding?

Beheren is vooruit zien

—
“Vanuit een
integrale visie kijken
naar beheer, onderzoek
doen en weten-
schappelijk onderwijs
aanbieden.”
—

www.beherenisvooruitzien.nl

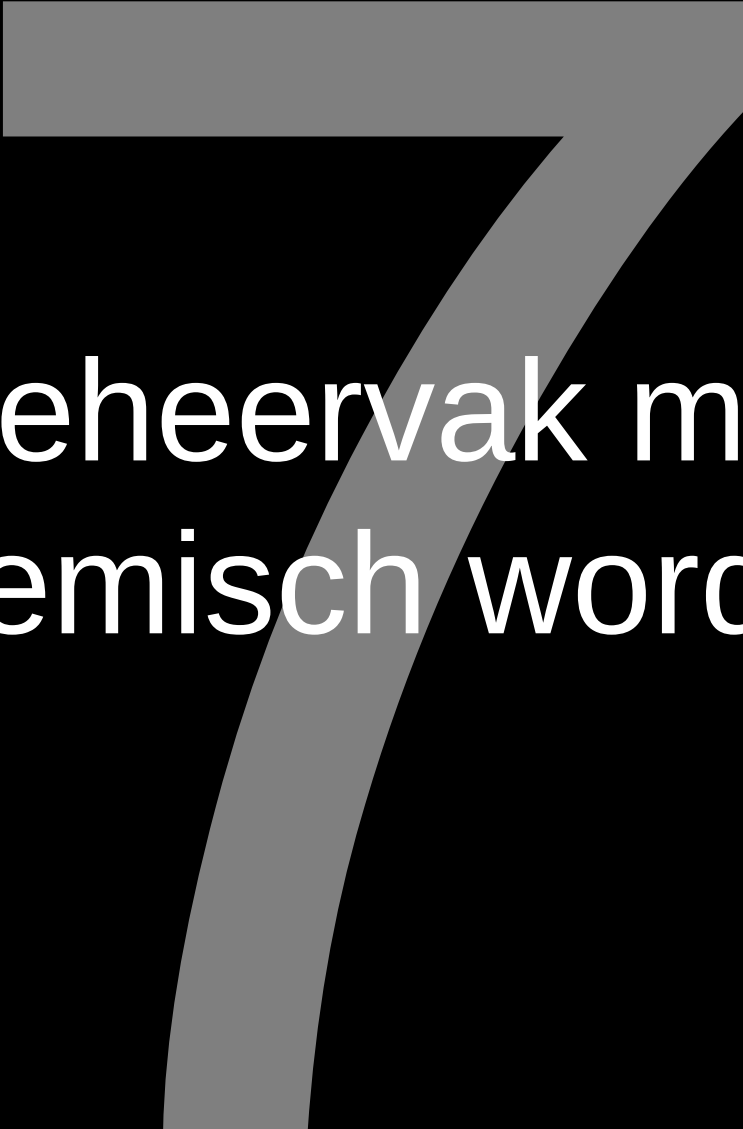

Gemeente Almere

Vakberaad Beheer en Bouw
Van de gezamenlijke provincies

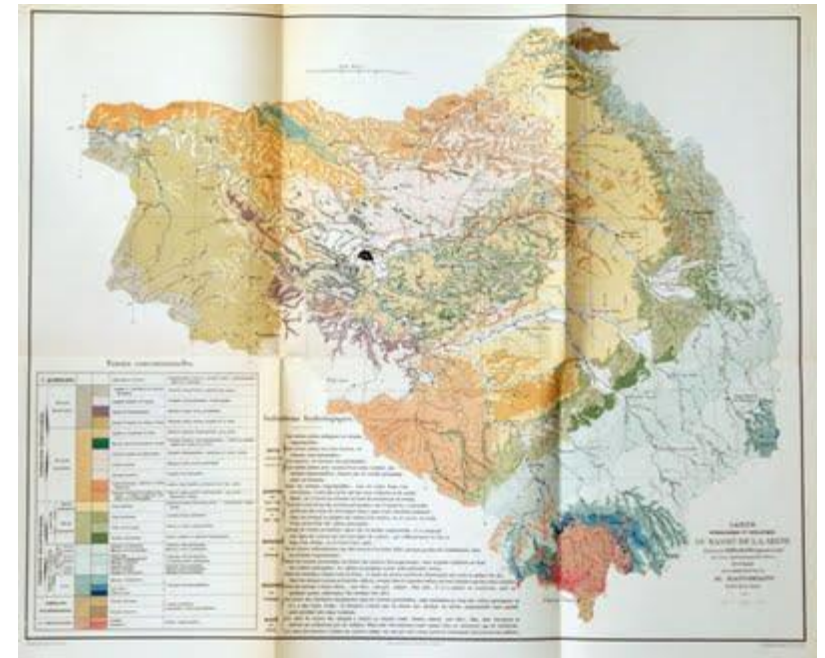
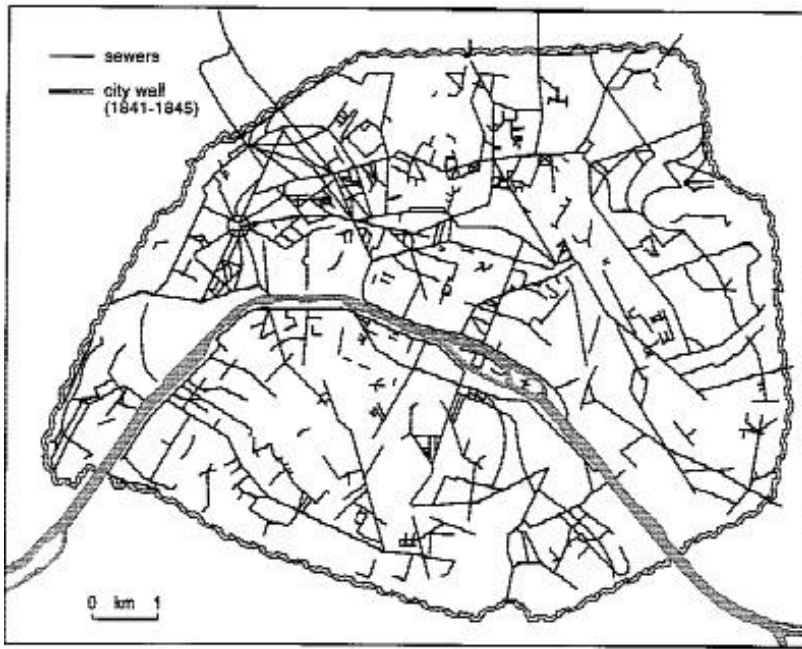
A large, light gray number '7' is positioned in the background, centered vertically and horizontally. It has a thick, blocky appearance.

Het beheervak moet
academisch worden

Uitdaging 4

Revival van de ingenieur

Eugene Bertrand

Cornelis Lely

Willem Nicolaas Rose

Een revival van de
stadsingenieur is nodig

Uitdaging 5

Experimenteer op
wijkniveau

IABR–2018+2020

Ontwerpkraft, klimaatverandering en samenleving

IABR–2018+2020 vertrekt van de opdracht die in 2015 met de *Sustainable Development Goals* van de VN en het Klimaatverdrag van Parijs (COP21) op de tafel van de wereldgemeenschap is gelegd. Hiermee staat er een duidelijke stip op de horizon. Dat maakt echte richtingverandering mogelijk, een fundamentele transitie. Maar hoe pakken we dat aan? Hoe activeren we de samenleving, en niet op een defensieve maar op een positieve manier? Tot welke kwaliteitssprong van onze steden en landschappen stelt ons deze transitie eigenlijk in staat?

Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck: *'Het is de bedoeling om van architectuurkwaliteit, ruimtelijke kwaliteit en ecologische kwaliteit één verhaal te maken.'*

Op zoek naar maatschappelijke en ecologische winst

De drie curatoren Alkemade, Van Broeck en Declerck zullen samen met de IABR verkennen hoe ruimtelijke transformaties kunnen helpen om de grote maatschappelijke opgaven te beantwoorden.

Het werkveld is het unieke stedelijk, ecologisch en economisch systeem van de Rijn-Maas-Schelde Delta, de lage landen waar intensief ruimtegebruik de

The image features a solid orange background. Scattered across this background are numerous blue circles of varying sizes. Some circles are large and prominent, while others are small and subtle. The text 'Stedelijk Beheer' is written in a bold, black, sans-serif font, appearing three times in a staggered, overlapping manner. The first instance is at the top left, the second is in the middle left, and the third is at the bottom left. The word 'werkboek' is also written in the same font, appearing twice, once below the first 'Stedelijk Beheer' and once below the third 'Stedelijk Beheer'.

Stedelijk Beheer
werkboek

Stedelijk Beh
werkboek

Stedelijk Beheer
werkboek

Meerzicht Zoetermeer

Reyeroord Rotterdam

Leiden Zuidwest

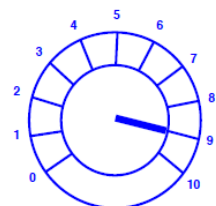
Hoge Mors Leiden

De Marken Almere

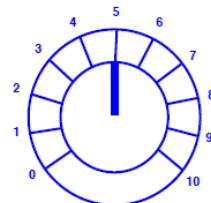
A Reyeroord: beheer 2.0

A. PROCESPARTICIPATIE

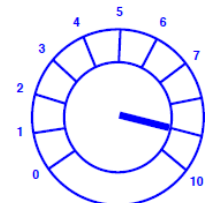
Reyeroord staat enorm sterk op het vlak van participatie. De participatiestrategie zet vooral in op testen op kleine schaal waarna input kan verzameld worden vanuit de bewoners. Ook tracht het met een app, de 'Gemeentepeiler', informatie te delen en uit te wisselen. Het verdere participatietraject wordt al doende opgebouwd. Er wordt erkend dat er nog wel nood is aan een neutrale tussenpartij die processen kan faciliteren (zoals nu bijvoorbeeld al gebeurt met de stichting Tussentuin of de Veldacademie).

B. ZELFBEHEER/COMMONS

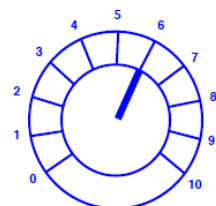
In het participatietraject wordt zo veel mogelijk gezocht naar initiatieven die vanuit de bewoners zelf komen, maar dit blijkt vaak moeilijk uit te lokken. Daarom wordt bewust samengewerkt met reeds bestaande organisaties (scholen, de speeltuinvereniging, Pameijer, de kerk, de moskee, de supermarkt, de welzijnsorganisatie). Wat wel blijkt is dat bewoners bereid lijken te zijn initiatieven die opgestart worden door/met de gemeente (zoals het pop-up café in de groenstreek) zelf door te zetten. De groene gebieden tussen de woningblokken bevatten ook een eigendom en beheersvraagstuk. Het land is van de gemeente, het beheer voor de vereniging van eigenaars. Wordt deze verkocht? Kan deze in zelfbeheer? Nieuwe commons?

C. INTEGRATIE (OVERHEIDS) ACTOREN

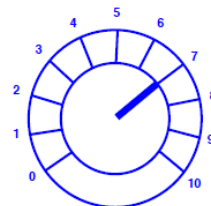
Integratie van overheids(actoren): De gemeente werkt aan de pilot Reyeroord met een kernteam uit de beheerorganisatie én een geïntegreerd platform dat tweewekelijks ontmoet. Binnen dat platform opereren ontwerpers, beheerders, wijkbeheerder/regisseur, ingenieurs, projectmanagers, etc. ... vanuit de verschillende clusters van de gemeente (maatschappelijke ontwikkeling, stadsontwikkeling, werk en inkomen, dienstverlening). Er wordt wel ook parallel een ontwikkelingsperspectief opgesteld, de inzichten die binnen dit perspectief ontstaan worden ook meegenomen. Doch is deze nog niet heel ver ontwikkeld.

D. BEWUSTWORDING EN BURGERZIN

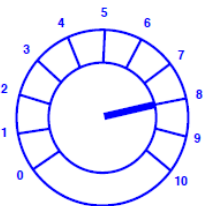
Met pilots worden de eerste stappen gezet in functie daarvan. Projecten zoals gezondheidsambassadeurs trachten burgerzin te brengen binnen de wijk.

E. SMART DATA

Gemeentepeiler, Materialenpaspoorten

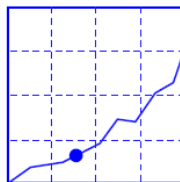
F. FYSIEKE EN SOCIALE DOMEIN INTEGREREN

Het simultaan leren van wijkbewoners en deze informatie meenemen en serieus nemen in functie van grootschaligere ingrepen is een procesinnovatie dat getest wordt met de pilot Reyeroord.

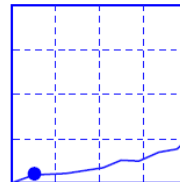
A Reyeroord: transities

1. WATER EN BIODIVERSITEIT

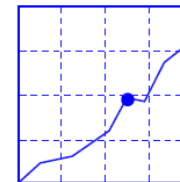
Water en biodiversiteit: Water en biodiversiteit vormen leidende transitiethema's voor de wijk. Dit komt onder andere doordat bij de wijkbevraging werd aangegeven dat de groenzones belangrijke plekken waren om aan de slag te gaan. De grote groenzone in het midden van de wijk werd daarbij geduid als een belangrijke opgave waar gezondheid, sociale problematieken vis à vis water en biodiversiteit samen komen. Op grotere schaal wordt de connectie nog niet gemaakt voor het maken van grootschalige ecologische verbindingen tussen stad en land. Wel wil men inzetten op waterberging en buffering. Hergebruik focust nu nog in functie van water voor de kuiswagens van de wegen. Hergebruik van regenwater ivv. toiletten, wasmachines etc... wordt nog niet in overweging genomen.

2. MOBILITEIT

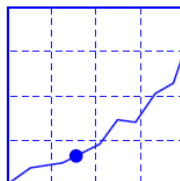
Voor Reyeroord is er nog geen mobiliteitsplan opgesteld voor de toekomst. Mobiliteit vormt dus geen leidende transitie. De vaststelling is dat de wijk best autogebaseerd is. Het bevindt zich ook relatief ver van centrum Rotterdam en ligt nabij grote invalswegen. De weerstand van bewoners wordt als argument naar voor geschoven om parkeren als thema niet als eerste naar voor te schuiven. Tegelijkertijd wordt de auto ook als storend ervaren in de wijk (er wordt op sommige banen erg snel gereden, ...).

3. ENERGIE

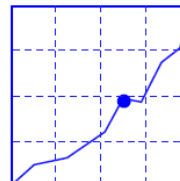
Een warmtenet zal worden aangelegd. Momenteel wordt daarvoor een businesscase opgesteld. De moeilijkheid ligt nog bij het overtuigen van particulieren om hier op aan te sluiten, verplichting is niet mogelijk (het grootste deel van het woningbestand in Reyeroord is in particulier bezit). Ook qua renovatie-opgave biedt dit moeilijkheden om alle individuele bewoners over de streep te krijgen. Wel is er een duurzaamheidswinkel in de wijk. Deze opereert als een "voorboord" naar grotere transformatie en helpt bewustzijn creëren.

4. ZORGZAME LEEFOMGEVING

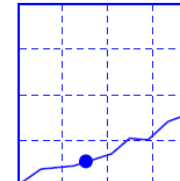
Binnen Reyeroord is er veel aandacht voor de leefomgeving met betrekking tot ontmoetings- en groenvoorziening. Een pilot in de groenzone tracht zitplekken en verblijfszone's te faciliteren. Qua gezondheid en sociale problematieken wordt gewerkt aan sensibilisering en informatie (vb. rondgaan bij mensen over wat de energietransitie voor hen, en hun budget, kan betekenen).

5. CIRCULAIRE ECONOMIE

Dit thema wordt opgenomen in functie van hergebruik van materiaal in de aanleg. Een pilot toont wat dit kan betekenen voor de wijk: hier worden verschillende mogelijkheden getest om de bestaande tegels te hergebruiken. Uiteindelijk zou één methode gekozen moeten worden, om die over heel de wijk toe te gaan passen (op dit moment wordt het handboek met de Rotterdamse Stijl herdscht, met inbegrip van de resultaten uit de pilot Reyeroord). Op vlak van groenafval wordt geëxperimenteerd met innovatieve circulaire oplossingen op maat van de wijk (cyclus van berkentakken).

6. VOEDSEL

Voedsel: Voedsel vormt geen leidend transitiethema. Er zijn wat initiatieven die hier wel raakvlakken mee hebben: Het bewonersinitiatief "Aardgas(t)vrj koken", wat koken als verbinder tussen verschillende culturen koppelt aan aardgasvrij koken. Dit wordt door onze collega's gefaciliteerd. Ideeën voor een pluktuin/voedselbos, maar dit is nog weinig concreet. Ook mogelijk combineren met ambities op het vlak van gezonde leefstijl en een gezondheidsambassadeursproject. Daarnaast ligt er in de zuidoost hoek van Reyeroord een boomgaard. Hier wordt verkend wat de mogelijkheden zijn om hieromheen een wijkoöperatie op te zetten, waarbij dagbesteding, ontwikkeling en voedselproductie gekoppeld worden.

10 sleutels voor het stadsbeheer

1. De transities wijzen de nood aan voor een nieuwe praktijk.
2. Door zijn positie, vakmanschap en portefeuille is de beheerder een geschikte kandidaat om de vervangings- en transitieopgaven hierin samen te nemen.
3. Door kaartlagen en plannings op stadsniveau op elkaar te stapelen, bouwen we een tool om beheeropgaven te integreren en in het licht te stellen van de transitie-ambities.
4. Op basis van een stadsregionale visie kan de aanpak in wijken onderling gedifferentieerd worden.
5. Binnen deze brede praktijk moet ook de burger een nieuwe positie krijgen.
6. De principes achter geïntegreerde deelprojecten komen niet op één maar op vele plaatsen tegelijk voor.
7. Het integreren van verschillende doelstellingen in één project leidt tot winsten op verschillende vlakken, maar vereist wel een innovatieve business case.
8. Naast pragmatiek is er ook ruimte en tijd nodig voor experiment om de beheerpraktijk continu te vernieuwen.
9. Om te versnellen en vermenigvuldigen moeten we kennis en ervaring met elkaar delen.
10. Er is nog werk aan de winkel!

A large, light gray number '9' is centered in the background of the slide.

De wijk is de ideale schaal
om transities te realiseren

Uitdaging 6

Lobby naar
Rijk en VNG

2002....

2016....

Buitenruimte van betekenis

Advies Rijksbouwmeester

en betekenis

Les van de Rijksbouwmeester

og niet waar we moeten zijn. Om de buitenruimte echt tot een volwaardig d van de rijks vastgoedportefeuille te maken, is het noodzakelijk dat de lessen leerd uit de pilots ook breed worden toegepast. In dit advies schets ik de n van een strategie waarin de buitenruimte haar volle betekenis kan krijgen. s is onderverdeeld in een aantal aandachtsgebieden voor de verschillende binnen het Rijksvastgoedbedrijf.

Chaf overzicht en ht

nen moet het al lopende project Grip op te worden afgerond in lijn met de doel- lin kaart brengen van de buitenruimte in goedportefeuille. Wat hebben we en welke eft het? Vervolgens is belangrijk vast te ambiteniveau voor inrichting en beheer is or de locaties binnen de portefeuille van ie is dit al conform de Richtlijn Buitenruimte rganiseerd en goed in beeld. Met gebruik van de bij Vastgoedbeheer aanwezige expertise en methodiek moet het mogelijk zijn dit ook voor de portefeuille RVB-Rijk voor elkaar te krijgen. Dit vereist wel ontwikkeling en uitbreiding van de systematiek. Hierin moet bijvoorbeeld ruimte zijn voor het categori- sieren van buitenruimten, waardoor er onderscheid kan worden gemaakt in bijvoorbeeld tuinen bij objecten met een grote representatieve betekenis zoals paleizen en regeringsgebouwen, terreinen bij sobere en doelmatige bedrijfspanen, terreinen gelegen in stadscentra of in het buitengebied en objecten met een relatief groot ter- rein bij een beperkte bebouwing of andersom (zie ook: Buitenruimte in kaart gebracht, blz. 33). Zo'n categori- sering is essentieel om een goed overzicht te krijgen. Een rondgang langs de object- en assetmanagers kan de aanwezige kennis en inzichten in de organisatie boven water halen en de betrokkenheid binnen de organisatie met het onderwerp vergroten. Met deze inventarisatie kan ook een overzicht worden verkregen van de aard en omvang van de renovatie- behoefte van de buitenruimte. Op basis van analyse van de locaties volgt een prioritering en programmering. Op deze manier kan de achterstand worden weg- gewerkt, het gewenste ambitieniveau op peil worden gehouden en in de overeenkomsten worden meegenomen.

2 Beleg verantwoorde- lijkheden voor de buitenruimte

Voor het merendeel van de objecten in de portefeuille van RVB-Rijk is het beheer van de buitenruimte in han- den van de gebruiker. Zonder dat daar duidelijke kaders voor zijn meegegeven en zonder nadrukkelijke controle op naleving van de instandhoudingsplicht. Deze ondui- delijkheid over taken en verantwoordelijkheden maakt de buitenruimte kwetsbaar. Bijvoorbeeld bij de zorg voor boombeplanting, die vraagt om een op de lange termijn gericht beheer. Naar analogie van de gebouwen is een aanscherping in de RTB gewenst van taken en verantwoordelijkheden voor de buitenruimte. Het RVB zou daarbij de verantwoordelijkheid moeten nemen voor de instandhouding en eventuele vervanging van het duurzame 'casco' van de buitenruimte, zoals de verharding en de opgaande beplanting. De gebruiker zou zorg moeten dragen voor het dagelijks - kort- cyclisch onderhoud - en de invulling van het casco. Dit kan alleen tot goede resultaten leiden als de gebruiker de buitenruimte expliciet overgedragen krijgt, met een helder inrichtings- en beheersplan (manua). Ook regelmatige controle en overleg op de uitvoering van de benodigde beheermaatregelen is nodig. Niet alle gebruikers hebben voldoende expertise om alle aspecten van hun beheerrol te herkennen; begeleiding, controle en overleg zijn nodig. Uit oogpunt van risico- beheersing en duurzame waardeontwikkeling is het verder aan te bevelen te onderzoeken of in ieder geval de verantwoordelijkheid voor het beheer van bomen en bosopstanden bij het Rijksvastgoedbedrijf belegd kan worden. Uiteindelijk is immers het Rijksvastgoedbedrijf als eigenaar juridisch aansprakelijk voor schade ten gevolge van achterstallig beheer van bomen. En het Rijksvastgoedbedrijf blijft in gebreke als het niet aan de wet- en regelgeving voldoet.

3 Ontwikkel finan- cieel instrument voor structurele herinvesteringen

Het kort cyclisch beheer dat erop gericht is om de buitenruimte te laten functioneren - zoals het maaien van het gras, het snoeien van hagen, het schoonhouden van terreinen - is doorgaans goed belegd, maar kan wellicht effectiever. Met de duurzame ontwikkeling en instand- houding is het - mede door de hiervoor benoemde onduidelijkheid over verantwoordelijkheden - vaak minder goed gesteld. Na een periode van 20 tot 30 jaar raken ook van de buitenruimte onderdelen versleten. Een voorbeeld hiervan is park Huis Doorn, waar de helft van het park niet meer toegankelijk was door het over- groeien van paden en instorten van bruggen. Voor dit rijksmonument heeft het RVB als eigenaar op basis van de Erfgoedwet een instandhoudingsplicht. De voorge- nomen herinvestering en renovatie uit het mfb budget om de kwaliteit op peil te houden is alleen al vanuit dit oogpunt noodzakelijk, (zie piloot blz. 25). Zoals hiervoor gesteld moet de renovatiebehoefte van de buitenruimte in kaart gebracht worden. Om de noodzakelijke renovaties te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat er renovatiebudgetten beschikbaar zijn. De eerste stap hiertoe is er op toen te zien dat bij het plannen van grootschalig onderhoud en renovatie door de directie-generaal Overheidsorganisatie (DGOC) ook renovatie van de buitenruimte worden ingecal- leerd. De tweede stap is voorkomen dat achterstand wordt opgebouwd door bij nieuwbouw en renovatie buitenruimte te ontwerpen met een 'houdbaarheid'

van ten minste 20-30 jaar, zodat ze in de lifecycle van het pand meeloopt in de cyclus van renovatie en groot onder- houd binnen de daarvoor georganiseerde financiering. Dit kan geborgd worden door de buitenruimte in de basis op te nemen in alle contracten en overeenkom- sten. Bij DBFMO projecten is het lange termijn beheer van de buitenruimte structureel belegd bij het consor- tium. Uit de analyse zal blijken welke acute renovatie behoefte van buitenruimte nog niet financieel gedekt is. Ik adviseer een programma op te zetten om ook deze renovaties te kunnen uitvoeren met als oog- merk (nog) hogere renovatiekosten op termijn te voor- komen, lopende onderhoudskosten waar mogelijk te beperken en waarde te creëren voor het vastgoed waar het onderdeel van uitmaakt. Onderzoek of financiering mogelijk is vanuit de leefmilieu, gebruikvergoeding of registratiel. Buitenruimte is immers niet alleen een kostenpost maar ook een waardevol goed.

4 Stel optimaal maat- schappelijk rende- ment als doel

'Het Rijksvastgoedbedrijf' zet vastgoed in voor de realisatie van rijksverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving'. Dat is de missie van het Rijksvastgoedbedrijf. Om richting te geven aan het beheer en (her)inrichten van de buitenruimte moet deze missie nader uitgewerkt worden voor de buitenruimte. Buitenruimte is bij uitstek geschikt om maatschappelijke meerwaarde te creëren. En het vormt letterlijk de verbindende schakel tussen de rijksdiensten die in de gebouwen zijn gehuisvest en de maatschappij.

Wijk aanpak

Werkdocument

November 2019

Ontwerpend onderzoek 'Integrale wijk aanpak': de wijk als canvas waar beleid naar werkelijkheid wordt vertaald bij het integraal benaderen van transitities.

POSAD MAXWAN

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

INTERVIEW

Hoe presteren gemeenten op het vlak van ruimtelijke inrichting? Zijn ze klaar voor de toekomstige uitdagingen en welke invloed heeft de Omgevingswet op de inrichting van de openbare ruimte? In gesprek met Edward Stigter, directeur bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). "Gemeenten gaan meer dan ooit hun eigen koers varen."

EDWARD STIGTER, DIRECTEUR BELEID GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING VNG

"Beheer van de openbare ruimte is een blinde vlek"

Edward Stigter zit inmiddels ruim een half jaar in zijn huidige functie, waarin hij verantwoordelijk is voor de 'fysieke kant' van gemeenten. "Denk aan waterbouw, natuur, milieu, ruimtelijke ordening, openbare ruimte en erfgoed. Ik ben verantwoordelijk voor het beleid en de lobby rondom die fysieke leefomgeving. Van abstracte ontwikkelingen of langetermijnplannen tot meer acute zaken, zoals het toezicht op woningcorporaties, of bijvoorbeeld de toetsing van bouw- en woningtoezicht. We helpen gemeenten bij de verschillende uitvoeringsprogramma's die ze vanuit Den Haag meekrijgen. Bijvoorbeeld de Omgevingswet, de energietransitie en het programma voor wonen en zorg."

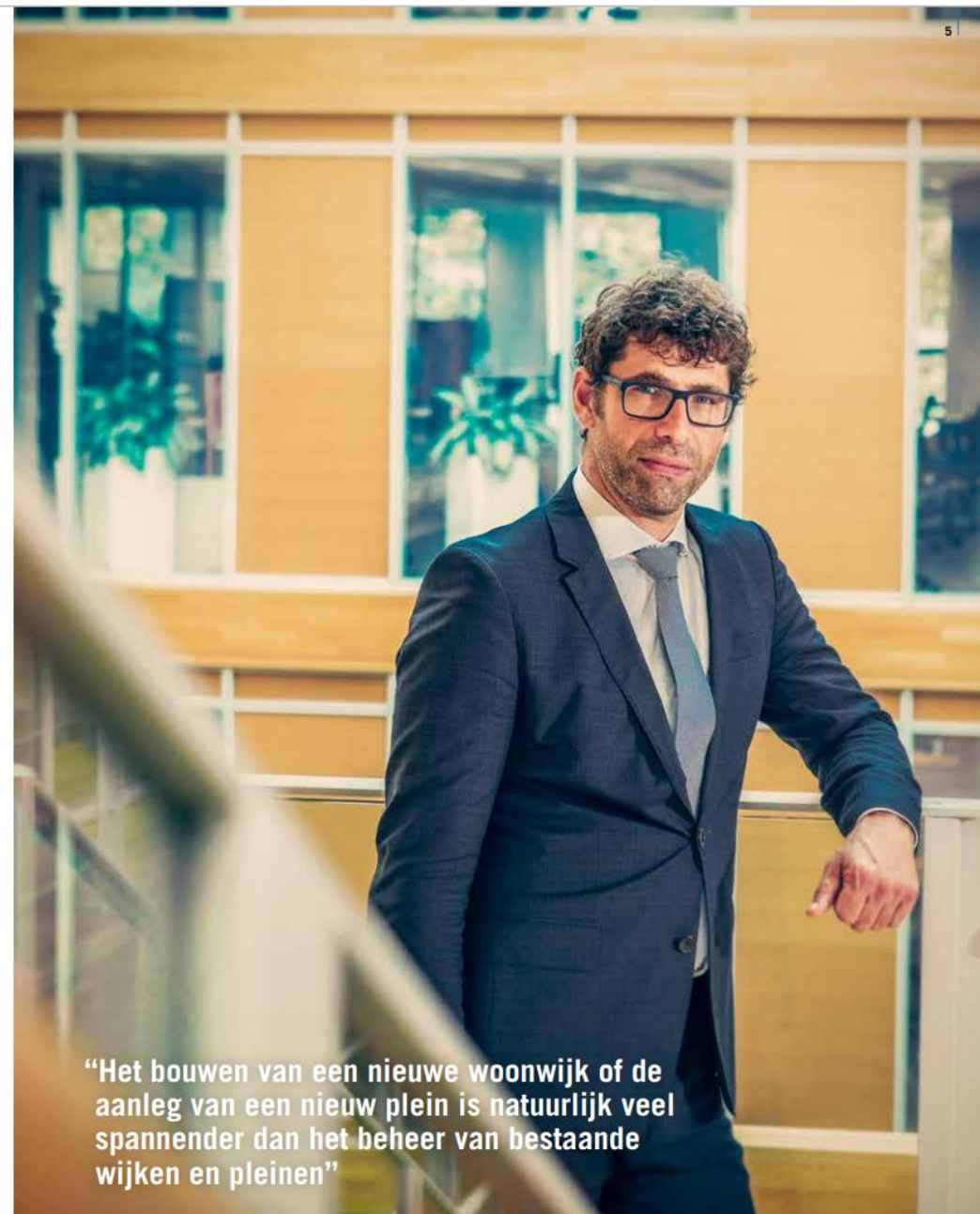
De inrichting van de openbare ruimte behoort ook tot de portefeuille van Stigter. "Meestal als afgeleide van andere trajecten waarin de kwaliteit van de openbare ruimte meespeelt. Ik zit pas een half jaar in deze functie en probeer zo veel mogelijk te ontdekken wat speelt bij gemeenten. Om die reden was ik onlangs op werkbezoek bij de gemeente Almere. Daarbij hebben we bewust het beheer en de inrichting van de openbare ruimte op de agenda gezet, omdat het vaak ondergesneeuwd raakt. Er gaat jaarlijks zo'n 15 miljard om in het beheer en de inrichting van de openbare ruimte, het is het visitekaartje van de overheid naar haar burgers. Maar tegelijkertijd belandt het beheer niet echt op de politieke agenda bij een gemeenteraad."

HOE VERKLAART U DAT BEHEER VAN DE OPENBARE RUIMTE WEINIG AANDACHT KRIJGT?

"Het bouwen van een nieuwe woonwijk of de aanleg van een nieuw plein is natuurlijk veel spannender dan het beheer van bestaande wijken en pleinen. Het is voor lokale bestuurders altijd interessanter om met nieuwe dingen bezig te zijn. Een vraag als: 'Hoe gaan we om met de waterafvoer van de bestrating, de groenvoorziening of de reparatie?' wordt vaak als heel technisch gezien. Daar houden ambtenaren en wethouders zich liever niet mee bezig. Daardoor krijgt beheer vaak niet de aandacht die het verdient. Terwijl een goed beheerde en ingerichte openbare ruimte een visitekaartje aan burgers en bedrijven is. Bovendien moet beheer ook steeds vaker inspelen op het klimaatbestendig maken van de omgeving. Denk aan maatregelen om water na overvloedige regenval af te voeren. In Parijs viel onlangs in één uur tijd net zoveel regen als normaal gesproken in een hele maand. De openbare ruimte kan dat nu niet aan. Ook in Nederland komen vaker zware regenbuien voor. Nederlandse gemeenten moeten daarom bijvoorbeeld bestrating en beplanting aanpassen om water de ruimte te geven en wijken leefbaar te houden."

HOUDT DE VNG ZICH ACTIEF BEZIG MET DE MANIER WAAROP GEMEENTEN DE OPENBARE RUIMTE INRICHTEN?

"Nee, niet actief in de zin van: 'Je moet dit of dat doen'. Wel adviseren we ze. Bij het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte helpen we gemeenten maatregelen te nemen. We proberen ze bewust te maken van het feit dat we steeds vaker te maken krijgen met clusterbuien en hittestress. ➤

"Het bouwen van een nieuwe woonwijk of de aanleg van een nieuw plein is natuurlijk veel spannender dan het beheer van bestaande wijken en pleinen"

10

We hebben het rijk nodig

6 Uitdagingen voor het beheer

1. Pak de regie
2. Verkoop het vak
3. Word academisch
4. Revival van de ingenieur
5. Experimenteer op wijkniveau
6. Lobby naar Rijk en VNG

STADSVER- NIEUWERS

DE TOEKOMST VAN HET BEHEER

<https://www.almere.nl/wonen/beheer-en-onderhoud/toekomst-van-beheer/>

  @wiebeosterhoff